Ἡ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

Τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας

ΣΥΝΤΟΜΩΤΕΡΑ·

SIVE,

CATECHESIS

RELIGIONIS CHRISTIANÆ

COMPENDIOSIOR,

A Conventu

C.15.19

Venerandorũ *Magnæ Britanniæ* Theologorum, qui *Westmonasterii* consederant, Supremi Senatûs jussu, concinnata, in Linguam Græcam pariter & Latinam traducta, & in lucem edita,

UNIVERSITY LIBRARY CAMBRIDGE

Operâ & studio
JOANNIS HARMARI
Linguæ Græcæ apud Oxonienses Prælectoris Regii.

LONDINI,

Typis *Joannis Macock*, & Prostant venales apud plerasq; Bibliopolarum Officinas, 1660.

~~55—18~~
'73-2104

ECCLESIÆ
ACADEMIARUM,
ET
GYMNASIORUM,

52
C.15.19

Intra

MAGNÆ BRITANNIÆ

Fines, aut alibi Florentium;

Hanc Christianę Religionis

SUMMAM

Græcè & Latinè redditam,

Judicio & Censuræ,

JOANNES HARMARUS, &c.

Quàm Humillimè & Debito cum Obsequio Subjicit.

MUNIFICENTIA
REGIA. 1715
GEORGIUS D.G. MAG.
BR. FR. ET HIB. REX F.D.
J. Pine
sculp

Ad Lectorem Benevolum.

A*Utoritate* Parlamenti Magni *hujus Regni* Concilii, *paucis abhinc annis*, *Nominatiſſimi* Britanniarum *Theologi* Weſtmonaſterium *ſunt accerſiti*, *ut certum aliquod*, & ἀναντιῤῥήτως *verum*, *de rebus ad Chriſtianam Religionem ſpectantibus*, *ſtatuerent*.

Illi dicto audientes, *hoc opus confeſtim ſunt aggreſſi*, &, *præter* Catholicæ Fidei Confeſſionem, *ab adultis præcipuè legendam & intelligendam*, Catecheſin *etiam meditati ſunt*, *ut per hanc faciliorem docendi methodum*, αὐτοφερωνήσει, *tum diſcentem*

 populum,

populum, tum etiam docentem Clerum imbuerent; ut hâc etiam ratione, nec imperita plebecula in Hæreses diffluerent; nec Ecclesiæ Ministri in Partes dissilirent.

Cùm autem hæc Catechesis, *tantæ molis esset, ut non potuerit à Præceptoribus, vel commodè doceri, vel citò à discipulis ediſci; viſum eſt illis, fuſiorem illam in compendium redigere, & quaſi, relictis nervis, reſecare muſculos, uberiores nimirùm* Doctrinarum *Explicationes.*

Neque tamen brevior hæc ex ampliore nata, tam exſanguis eſt & ſtrigoſa, ut omnia Chriſtianæ Religionis Dogmata, *ſcitu neceſſaria, non ſuppeditet; nec tam eſt brevitate ſuà perplexa & obſcura*

ut vel Neophytis *crucem deſigat. Præterea,* Hæc *tam vera eſt, & ſacræ Scripturæ tam ubique conſona, (quod ego ſciam) & juventuti tam accommoda, ut nihil opus ſit ad Exteros convolare, nedum illud ab iis emendicare, quod hìc apud nos domi naſcitur. Atqui verò (quæ noſtra eſt* κακοστομαχία) *noſtratia non uſquequaque probantur à noſtratibus, quorum oculos Præjudicii glaucôma replevit.*

Sed quid ego in illos involem, cùm multi in procinctu ſtent, item eruditiſſimi, quorum intereſt ſuis patrocinari ſcriptis?

Mihi certè abunde erit, ſi brevioris hujus Catecheſeos Verſiones *meæ eruditorum calculo comprobentur; & ſi* Linguæ Græ-

cæ & Latinæ *Candidati, unâ eâdemque opera* Χριστιανίζωσιν, Ἑλληνίζωσι καὶ Λατινίζωσιν. *Hæc voti mei summa est.* Παροράματα, *sive* Errata *quod attinet, de illis Editione repetitâ accuratiùs videro. Et si vel* Toga, *vel* Pallium *leviden-sius, quàm par est, cuiquam videatur, incommodum illud, ubi per tempus licuerit, resarcietur. Meminerit interim Lector Candidus Græcorum illam non incelebrem sententiam,* Ἁμαρτάνει καὶ σοφοῦ σοφώτερος· & *illud* Erasmi; Ità emendantur libri, ut homines.

Vale.

Dat. *Oxoniæ* 5°
Kalendas *Aprilis*
1 6 5 9.

Monita Sacra.

1 Per.2.2.

Ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε.

Heb.5.12.

Τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ.

Luc.1.4.

Ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης, λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

Gal.6.6.

Κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι.

1 Cor.9.14.

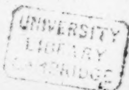
Ὁ Κύριος διέταξε τοῖς τὸ Εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ζῆν.

Phil.4 8.

Ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετή, καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε.

2 Cor.6 8.

Διὰ δυσφημίας, καὶ εὐφημίας.

Catechesis Compendiosior.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτησις 1. Τί ἐστι τὸ κυριώτατον τέλος τοῦ ἀνθρώπου;

Μαθητής.

Ἀπόκρισις. Τὸ κυριώτατον τέλος τοῦ Ἀνθρώπου, ἐστὶ, τὸ δοξάζειν τὸν Θεὸν, καὶ μετ' αὐτοῦ κοινωνίαν ἔχειν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 2 Ποῖον δέ τινα κανόνα προὔθηκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς οἷον κατευθύνειν ἡμᾶς ὃν τρόπον δοξάζωμεν αὐτὸν, καὶ μετ' αὐτοῦ κοινωνίαν ἔχωμεν;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ (ταῖς τῆς Παλαιᾶς τε καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης Γραφαῖς ἐμπεριεχόμενος) μόνος ἐστὶ κανὼν, οἷος κατευθύνειν ἡμᾶς, ὃν τρόπον δοξάζωμεν αὐτὸν, καὶ μετ' αὐτοῦ κοινωνίαν ἔχωμεν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 3. Τί δ' αἱ Γραφαὶ μάλιστα διδάσκουσι;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Αἱ Γραφαὶ μάλιστα διδάσκουσί, τί δεῖ τὸν Ἄνθρωπον πιστεύειν περὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ποῖον καθῆκον ὁ Θεὸς παρὰ τοῦ Ἀνθρώπου ἀπαιτεῖ.

Διδάσκ

Catechesis Compendiosior.

Praeceptor

Interog. 1 *Quis est praecipuus finis Hominis?*

Discipulus.

Responsio. Praecipuus finis Hominis, est, glorificare Deum[a], ipsóque frui in aeternum[b]. a Joan. 1. 3, 4. 1 Cor. 10. 31. Rom. 11. 36. b Psal. 73. 24. &c.

Praeceptor.

Inter. 2. *Quam normam proposuit nobis Deus, ad nos instituendos comparatam, quo modo glorificemus eum, ipsóque fruamur.*

Discipulus.

Respons. Verbum Dei, in Veteris, Novíque Testamenti Scripturis comprehensum, norma est unica ad nos instituendos comparata, quo modo glorificemus Deum, ipsóque fruamur[d]. c 2 Tim. 3. 16. Ephes. 2. 20. d 1 Joan. 1. 3, 4.

Praeceptor.

Inter. 3. *Quid Scripturae potissimùm docent?*

Discipulus.

Respons. Scripturae duo potissimùm docent; quid sit Homini de Deo credendum, & quid sit id officii, quod ab Homine Deus exigit[e]. e 2 Tim. 1. 13. & 3. 16.

Praecep-

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 4. Τί δ᾽ ἐστιν ὁ Θεός;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ὁ Θεός ἐστι πνεῦμα, ἄπειρον, ἀΐδιον, ἀπαράλλακτον, τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, καὶ Σοφίαν, καὶ Δύναμιν, καὶ Ἁγιωσύνην, καὶ Δικαιοσύνην, καὶ Ἀγαθωσύνην, καὶ Ἀλήθειαν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 5. Μῶν πλείους τοῦ ἑνός εἰσι θεοί;

Μαθητής

Ἀπόκρ. Εἷς, καὶ μονώτατός ἐστιν, ὁ ζῶν καὶ ἀληθινὸς Θεός.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 6. Πόσαι ὑποστάσεις εἰσὶν ἐν τῇ Θεότητι;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τρεῖς εἰσιν ὑποστάσεις ἐν τῇ Θεότητι, ὁ Πατὴρ, δηλαδὴ, καὶ ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· καὶ αὗται αἱ τρεῖς ὑποστάσεις, ὁμοούσιοι, καὶ ἰσοδύναμοι, καὶ ἰσότιμοι, εἷς Θεὸς ὑπάρχουσι.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 7. Τί δ᾽ εἰσιν αἱ ὡρισμέναι Βουλαὶ τοῦ Θεοῦ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Αἱ ὡρισμέναι Βουλαὶ τοῦ Θεοῦ. οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν, ἢ ἀΐδιος αὐτοῦ Πρόθεσις, κατὰ τὴν Βουλὴν τοῦ Θελήματος αὐτοῦ, καθ᾽ ἣν, εἰς τὴν αὐτοῦ δόξαν, προώρισε πᾶν ὅτι οὖν συμβαίνει

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 8. Πῶς ὁ Θεὸς τὰς αὐτοῦ ὡρισμένας Βουλὰς ἐπιτελεῖ; Μαθη.

Præceptor.

Inter. 4. *Quid est Deus?*

Discipulus.

Respons. Deus est Spiritus [f], infinitus [g], æternus [h], immutabilis [i], quoad essentiam [k] suam, sapientiam [l], potentiam [m], sanctitatem [n], justitiam, bonitatem, & veritatem [o].

f Joan. 4. 24.
g Job. 11. 7, 8, 9.
h Ps. 90. 2
i Jacob. 1. 17.
k Exod. 3. 14.
l Ps. 145.
m Rev. 4. 8.
n Rev. 15. 4.
o Exod. 34. 6, 7.

Præceptor.

Inter. 5. *Súntne Dî plures Uno?*

Discipulus.

Respons. Unus tantùm est [p], vivens idem verúsque Deus [q].

p Deut. 6. 4.
q Jer. 10. 10.

Præceptor.

Inter. 6. *Quot Personæ sunt in Deitate?*

Discipulus.

Respons. Tres Personæ sunt in Deitate, videlicet, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus [r], & hæ tres, quoad substantiam eædem, quoad potentiam, & gloriam, inter se æquales [s], sunt Unus Deus.

r Mat. 28. 9.
s 1 Joan. 5. 7.

Præceptor.

Inter. 7. *Quid sunt Decreta Dei?*

Discipulus.

Respons. Decreta Dei, sunt, æternum ejus propositum secundùm voluntatis suæ consilium; quo, in suam ipsius gloriam, prædestinavit, quicquid accidit [t].

t Eph. 1. 4, 11. Rom. 9. 22, 23.

Præceptor.

Inter. 8. *Quomodo Deus Decreta sua exsequitur?*

Discip.

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ὁ Θεὸς ἐπιτελεῖ τὰς αὐτοῦ ὡρισμένας βουλὰς ἐν τοῖς τῆς Κτίσεως, καὶ τῆς Προνοίας ἔργοις.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 9. Τί δ' ἐστὶ τὸ τῆς Κτίσεως ἔργον;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τὸ τῆς Κτίσεως ἔργον ἐστὶν ἡ Κοσμοποιΐα ἐξ οὐδενὸς, παρὰ Θεοῦ, διὰ τοῦ Λόγου τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ἐν ἓξ ἡμέραις, καὶ τὰ πάντα, ὅσα ἐποίησεν, ἦν καλὰ λίαν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 10 Ποταπὸν ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν Ἄνθρωπον;

Μαθητής

Ἀπόκρ. Ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν Ἄνθρωπον, Ἄρσεν, καὶ Θῆλυ, κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ, ἐν τῇ γνώσει, καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἁγιωσύνῃ, καὶ ἵνα τῶν κτισμάτων κατακυριεύσῃ.

Διδάσκαλος

Ἐρώτ. 11. Τίνα δ' ἐστὶ τὰ τῆς Προνοίας τοῦ Θεοῦ ἔργα;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τὰ ἔργα τῆς Προνοίας τοῦ Θεοῦ καθορᾶται ἐν τῷ αὐτὸν ἁγιωτάτως, καὶ σοφωτάτως, καὶ ἰσχυροτάτως διασώζειν τὰ ξύμπαντα αὐτοῦ κτίσματα. καὶ ἐν τῷ δεσπόζειν αὐτῶν, καὶ πασῶν πράξεων καὶ ὁρμῶν τῶν αὐτῶν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 12. Τί ἐξαίρετον τῆς Προνοίας ἔργον καὶ ἐπίδειγμα ὁ Θεὸς τῷ Ἀνθρώπῳ παρείχετο, ἐν ᾗ καταστάσει ἐκτίσθη;

Μαθητής.

Discipulus.

Respons. Deus Decreta sua exsequitur in operibus Creationis, & Providentiæ.

Præceptor.

Inter. 9. *Quid est opus Creationis.*

Discipulus.

Respons. Opus Creationis est Fabricatio Mundi ex nihilo, à Deo, Potentiæ suæ Verbo, præstita, spatio sex dierum; omniáque quæ u Gen. 1. Heb. 11. 3.
fecerat, erant valdè bona [u].

Præceptor.

Inter. 10. *Qualem Deus hominem creavit?*

Discipulus.

Respons. Deus creavit hominem marem & fœminam, ad suam ipsius imaginem, in cognitione, justitiâ & sanctitate, ut imperium habe x Gen. 1. 26, 27, 28. Col. 3. 10. Eph. 4. 24.
ret in creaturas [x].

Præceptor.

Int. 11. *Quanā sunt opera Providentiæ Dei?*

Discipulus.

Respons. Opera Providentiæ Dei cernun- y Psalm. 145. 17.
tur in ejus sanctissimâ [y], sapientissimâ [z], po- z Psalm. 104. 24.
tentissimáque conservatione [a], & gubernatio- Isa. 28. 29. a Heb. 1. 3.
ne creaturarum [b] suarum, & omnium actio- b Psalm. 103. 19.
num motuumque earundem.

Præceptor.

Inter. 12. *Quodnam singulare Providentiæ suæ opus & specimen præstitit Deus Homini, in eo statu quo fuit à Deo creatus?*

Discipulus.

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ὁ Θεὸς τὸν Ἄνθρωπον δημιουργήσας, τὴν Διαθήκην τῆς ζωῆς αὐτῷ διέθετο ἐπαγγελλόμενος αὐτὸν τὴν ὑπακοὴν τὴν ἀκριβῶς τελείαν ἅμα μὲν κωλύων αὐτὸν φάγεσθαι ἀπὸ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν, καὶ πονηρὸν· ἅμα δὲ καὶ αὐτῷ ἀφωνιάσαντι, τὴν τοῦ θανάτου ζημίαν ἀπειλήσας.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 13. Μῶν οἱ γονεῖς ἡμῶν πρωτόπλαστοι διέμειναν ἐν ᾗ κατασάσει ἐκλίθησαν;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Οἱ γονεῖς ἡμῶν πρωτόπλαστοι τῷ αὐτῶν Αὐτεξουσίῳ ἐπιτραπέντες, τῷ Θεῷ προσκρούσαντες ἀπὸ τῆς κατασάσεως, ἐν ᾗ ἐκλίθησαν, κατέπεσον.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ 14 Τί δ᾽ ἐστιν ἁμαρτία;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἁμαρτία ἐστὶν ὁποιατισοῦν ἀναρμοσία πρὸς τὸν Θεῖον Νόμον, ἢ τοῦ αὐτοῦ παράβασις.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ 15 Ποία δέ τις ἦν ἁμαρτία ἐκείνη δι᾽ ἣν οἱ γονεῖς ἡμῶν πρωτόπλαστοι τῆς κατασάσεως ἀπέπεσον ἐν ᾗ ἐκλίθησαν;

Μαθητής

Ἀπόκρ. Ἁμαρτία δι᾽ ἣν οἱ Πρόγονοι ἡμῶν τῆς κατασάσεως ἀπέπεσον ἐν ᾗ ἐκτίσθησαν,

ἔκειτο

Discipulus.

Respons. Ubi Deus hominem creâsset, fœdus vitæ cum illo pepigit, scil. hâc lege, ut homo perfectam obedientiam ipsi præstaret; prohibens illum manducare de Arbore discernendi Bonum & Malum; simul &, ab eo morem non gerente, mortis [c] pœnam esse luendam interminatus. c Gal. 3. 12. Gen. 2. 17.

Præceptor.

Inter. 13. *Num parentes nostri protoplasti, in eo statu, quo sunt creati, perseverârant?*

Discipulus.

Respons. Parentes nostri protoplasti liberæ voluntatis suæ arbitrio permissi, peccando in Deum, de statu, in quo sunt creati, deciderant [d]. d Gen. 3. 6, 7, 8, 13. Eccles. 7. 29.

Præceptor.

Inter. 14. *Quid est Peccatum?*

Discipulus.

Respons. Peccatum est quælibet incongruentia cum Lege Dei, vel ejusdem transgressio [e]. e 1 Joan. 3. 4.

Præceptor:

Inter. 15. *Quodnam fuit illud peccatum, quo parentes nostri protoplasti, de statu illo, in quo sunt creati, deciderant?*

Discipulus.

Respons. Peccatum istud, quo Parentes nostri protoplasti, de statu illo, in quo

ἐκεῖνο ἐν τῷ αὐτοὺς φάγειν τὸν καρπὸν, τὸν ἀπειρημένον.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 16. Ἆρ' οὖν ἅπαν τὸ γένος Ἀνθρώπινον ἐν τῇ πρώτῃ παραβάσει τοῦ Ἀδὰμ συνέπεσε;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τῆς Διαθήκης πρὸς τὸν Ἀδὰμ συντεθείσης, οὐ μόνον ἀνθ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑαυτοῦ ἀπογόνων, πάντες ἄνθρωποι ἀπ' αὐτοῦ, κατὰ τὸ τῆς φύσεως εἰωθὸς, σπαρέντες, ἥμαρτον ἐν αὐτῷ, καὶ σὺν αὐτῷ, ἐν πρώτῃ τῇ ἐκείνου παραβάσει κατέπεσον.

Διδάσκαλος.

Ἐρώ. 17. Εἰς ποταπὴν κατάστασιν τὸ παράπτωμα τοῦ Ἀδὰμ ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος κατήνεγκε;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τὸ παράπτωμα τοῦ Ἀδὰμ, ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἁμαρτίας καὶ ταλαιπωρίας κατήνεγκε.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 18. Ἐν τίνι κεῖται τὸ ἁμαρτωλὸν τῆς ἐκείνης καταστάσεως εἰς ἣν τὸ ἀνθρώπινον γένος κατωλίσθησε; Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τὸ ἁμαρτωλὸν τῆς ἐκείνης καταστάσεως, εἰς ἣν τὸ ἀνθρώπινον γένος κατωλίσθησε, κεῖται ἐν τῇ ἐνοχῇ τῆς πρώτης ἁμαρτίας τοῦ Ἀδὰμ καὶ ἐν τῇ τῆς ἐμφύτου δικαιοσύνης ἐνδείᾳ καὶ ἐν τῇ τῆς ὁλοσχεροῦς φύσεως διαφθορᾷ (ἥτις κοινῶς, ἔμφυτος, ἢ προπατορικὴ ἁμαρτία χρηματίζει) συνάμα πάσαις ταῖς πρακτικαῖς ἀνομίαις ἐκ τῆς αὐτῆς ἐκπορευομέναις.

Διδά-

sunt creati, deciderant, erat fructûs prohibiti manducatio [f]. f Gen. 3. 6. 12.

Præceptor.

Inter. 16. *An universum genus humanum in primâ* Adami *transgressione lapsum est?*

Discipulus.

Respons. Fœdere cum *Adamo* inito, non tantùm pro seipso, sed etiam pro posteris suis, omnes homines ab illo, consueto naturæ ritu, sati; in ipso peccaverunt, & cum illo in primâ ejus transgressione lapsi sunt [g]. g Gen. 2. 16, 17.

Præceptor.

Inter. 17. *Quem in statum* Adami *lapsus humanum genus deduxit?*

Discipulus.

Respons. Adami lapsus humanum genus in peccati & miseriæ [h] statum deduxit. h Rom. 5. 12, 1 Cor. 15. 11.

Præceptor.

Inter. 18. *In quo consistit pravitas istius status in quem homo lapsus est?*

Discipulus.

Respons. Pravitas istius statûs, in quem homo lapsus est, consistit in reatu primi istius peccati *Adamici*; tum etiam in Originalis Justitiæ privatione; necnon, in totius naturæ depravatione, (que vulgò peccatum Originale, sive à progenitoribus ortum, nuncupatur); unà cum omnibus peccatis Actualibus indè promanantibus [i]. i Rom. 5. 12, 19. Rom. 5. 10. Ephes. 2. 1, 2, 3. Jacob. 1. 14, 15. Mat. 15. 19.

Διδάσκαλος.

Ἐρώ. 19. Ὁποία τίς ἐστιν ἡ ταλαιπωρία τῆς ἐκείνης καταστάσεως ἣν τὸ ἀνθρώπινον γένος περιέπεσε;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ τοῦ παραπτώματος αὐτοῦ, τῆς πρὸς τὸν Θεὸν κοινωνίας ἀπεστερήθη· καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ὀργῇ, καὶ κατάρᾳ ἔνοχον γεγένηται· κἀντεῦθεν, ἁπάσαις τοῦ παρόντος βίου συμφοραῖς ὑπόχρεον· καὶ μὲν δὴ καὶ τῷ θανάτῳ, καὶ τοῖς τοῦ Ἅδου βασάνοις αἰωνίοις ὑπόχρεων.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 20. Ἆρ' οὖν ὁ Θεὸς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐν τῇ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀθλιότητος καταστάσει παντελῶς ἀπολέσθαι εἴασε;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ὁ Θεὸς κατὰ τὴν Εὐδοκίαν τοῦ Θελήματος αὐτοῦ πρὸ καταβολῆς Κόσμου, ἐνίους πρὸς τὴν αἰώνιον ζωὴν ἐκλεξάμενος, τὴν τῆς Χάριτος Διαθήκην αὐτοῖς διέθετο, τοῦ ῥύσασθαι αὐτοὺς ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς ἁμαρτίας καὶ ταλαιπωρίας· καὶ διὰ τοῦ λυτρωτοῦ ὑψῶσαι αὐτοὺς εἰς τὴν τῆς σωτηρίας κατάστασιν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 21. Τίς ἐστιν ὁ λυτρωτὴς τῶν Ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ;

Μαθητής.

Ἀπόκ. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς μόνος ἐστὶ λυτρωτὴς τῶν Ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ· ὃς ἀΐδιος τοῦ Θεοῦ Υἱὸς ὑπάρχων, ἄνθρωπος ἐγένετο καὶ οὕτως ἀληθῶς ἦν, καὶ Θεάνθρωπος ὢν διατελεῖ, ἐν δυσὶ διακεκριμέναις φύσεσι, καὶ ἐν μιᾷ ὑποστάσει, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Διδάσκαλος.

Præceptor.

Inter. 19. *Quænam est miseria istius status in quem homo lapsus est?*

Discipulus.

Respons. Universum genus humanum lapsu suo, communione cum Deo [k] orbatum est; atque adeò iræ exsecrationíque [l] Divinæ subjectum; & inde, cunctis hujus vitæ calamitatibus, ipsíque morti, æternísque cruciatibus [m] obnoxium.

k Gen. 3.8,10. 24. l Ephes. 2.2,3. Gal.3.1. m Lam. 3. 29. Rom.6. 23. Mat. 25. 41.46.

Præceptor.

Inter. 20. *Ergóne Deus totum genus humanum in peccati & miseriæ statu prorsus interire sivit?*

Discipulus.

Respons. Cùm Deus ex mero suo Beneplacito, nonnullos ad vitam æternam [n] ab æterno elegisset; gratuitum fœdus cum iis pepigit, ut ex Peccati & Miseriæ statu ipsos eximeret, & in statum salutis per Redemptorem assereret.

n Ephes. 1.4. o Rom.3 20.21,22. Gal.3. 21.22.

Præceptor.

Int. 21. *Quis est Redemptor Electorum Dei?*

Discipulus.

Respons. Dominus Jesus Christus [p], unus & unicus est Redemptor Electorum Dei. Qui æternus Dei Filius existens, factus est homo, & sic verè fuit, & manet Θεάνθρωπος in duabus distinctis naturis, unáque persona, in æternum.

p 1 Tim 2.5.6. q 1 Joan 1. 14. Gal.4.4. r Rom. 9.5. Luc.1. 35. Col. 2.9. Heb.7. 24.25.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 22. Πῶς ὁ Χριστὸς υἱὸς ὢν τοῦ Θεοῦ, ἄνθρωπος ἐγένετο;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ὁ Χριστὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὑπάρχων, ἄνθρωπος ἐγένετο, ἐπιλαμβανόμενος ἑαυτῷ τοῦ ἀληθινοῦ Σώματος, καὶ λογικῆς Ψυχῆς· συλληφθεὶς διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Πνεύματος Ἁγίου ἐν τῇ γαστρὶ τῆς Μαρίας τῆς Παρθένου, καὶ ἐξ αὐτῆς τεχθεὶς, ἀλλ' ὅμως χωρὶς ἁμαρτίας.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 23. Ὁποῖά τινα ἔργα ὁ Χριστὸς ὡς λυτρωτὴς ἡμῶν ἀναπληροῖ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ὁ Χριστὸς ὡς λυτρωτὴς ἡμῶν, ἀναπληροῖ τὸ ἔργον τοῦ Προφήτου, καὶ τοῦ Ἱερέως, καὶ τοῦ Βασιλέως· ἅμα μὲν ἐν τῇ καταστάσει τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ· ἅμα δὲ καὶ τῆς ὑψώσεως.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 24. Πῶς ὁ Χριστὸς τὸ Προφητικὸν ἔργον ἐπιτελεῖ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ὁ Χριστὸς τὸ Προφητικὸν ἔργον ἐπιτελεῖ, ἀποκαλύπτων ἡμῖν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ Ῥήματος, καὶ Πνεύματος αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ ἡμῶν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 25. Πῶς ὁ Χριστὸς ἐπιτελεῖ τὸ Ἱερατικὸν ἔργον;

Μαθη-

Præceptor.

Inter. 22. *Quomodo Christus Dei Filius existens, factus est homo?*

Discipulus.

Respons. Christus Dei Filius existens factus est homo, verum corpus [s], animámque [t] rationalem sibi assumendo; conceptus virtute Spiritûs Sancti, in utero Virginis *Mariæ*, & ex eâ natus [u], attamen sine peccato [x].

s Heb.2. 14.
t Mat. 26.38.
u Luc.1. 31.
x Heb. 4. 15.

Præceptor.

Inter.23. *Quænam munera Christus ut Redemptor noster exsequitur?*

Discipulus.

Respons. Christus prout noster est Redemptor, Prophetæ [y], Sacerdotis [z], & Regis [*] munera exsequitur, tum in Humiliationis, tum etiam in Exaltationis suæ statu.

y Heb.7. 2.
y Act. 3. 22.
* Hebr. 5.6.

Præceptor.

Inter.24. *Quomodo Christus Propheticum munus exsequitur?*

Discipulus:

Respons. Christus Propheticum munus exsequitur, Verbo, & spiritu suo, voluntatem Dei nobis patefaciendo, ad salutem [a] nostram.

a Psal.2. 6.

Præceptor.

Inter. 25. *Quomodo Christus* Sacerdotali *munere fungitur?*

Discipulus.

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ὁ Χριστὸς τὸ Ἱερατικὸν ἔργον ἐπιτελεῖ, ἐν τῷ ἐφάπαξ προσφέρειν ἑαυτὸν θυσίαν· τῇ θείᾳ δίκῃ δίκας ἀξιόχρεως ἐκτῖσαι· καὶ ἐν τῷ καταλλάττειν ἡμᾶς τῷ Θεῷ καὶ ἐν τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀδιαλείπτως ἐντυγχάνειν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 26. Πῶς ὁ Χριστὸς τὸ Βασιλικὸν ἔργον ἀναπληροῖ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ὁ Χριστὸς τὸ Βασιλικὸν ἔργον ἀναπληροῖ, ἐν τῷ ὑποτάσσειν ἡμᾶς ἑαυτῷ· καὶ ἐν τῷ κυριεύειν καὶ ὑπερασπίζειν ἡμῶν· καὶ ἐν τῷ ἀποκρούειν καὶ καταπολεμεῖν ἀπαξάπαντας τοὺς ἑαυτοῦ, καὶ τοὺς ἡμῶν ἐχθρούς.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 27. Ἐν τίνι ἡ τοῦ Χριστοῦ ταπείνωσις ἔκειτο;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ ταπείνωσις τοῦ Χριστοῦ ἔκειτο ἐν τῷ αὐτὸν τεχθῆναι, καὶ δῆτα καὶ ἐν τῇ κάτω καταστάσει, γενόμενον ὑπὸ τὸν νόμον· καὶ ἐν τῷ ὑπομεῖναι τὰς τοῦ παρόντος βίου συμφορὰς, τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ κατάρατον τοῦ Σταυροῦ θάνατον· καὶ ἐν τῷ αὐτὸν ταφῆναι, καὶ ἐν τῷ τὸν αὐτὸν ὑπὸ τὴν τοῦ θανάτου δυναστείαν, πρὸς καιρὸν, ἐπιμεῖναι;

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 28. Ἐν τίνι ἡ τοῦ Χριστοῦ Ὕψωσις κεῖται;

Μαθητής.

Discipulus.

Respons. Christus Sacerdotali munere fungitur, seipsum in sacrificio semel offerendo, ut Justitiæ Divinæ satisfaceret [a], nósque cum Deo in gratiam restituerit [b]; & pro nobis etiam jugiter intercedendo [c].

a Heb. 9.28. b Heb. 2.17. c Heb. 7. 24.25.

Præceptor.

Inter. 26 *Quomodo Christus Regium munus administrat?*

Discipulus.

Respons. Christus Regium munus administrat, nos utique sibimet ipsi subjiciendo [d], itémque regendo [e] & propugnando [f], hostésque suos, perinde ac nostros, debellando [g].

d Act. 15.14, 15,16. e Isa. 33. 21. f Isa. 32. 1,2. g 1 Cor. 15.25. Psa. 110.

Præceptor.

Inter. 27. *In quo constiterat Humiliatio Christi?*

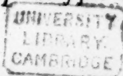
Discipulus.

Respons. Humiliatio Christi in hoc constiterat, nempe, quòd natus fuerit, ídque in humiliore statu [h], factus sub Lege [i]; quòd omnes hujus vitæ miserias pertulerit [k]; irámque Divinam [l], mortémque crucis [m] exsecrandam sustinuerit; quòd sepultus fuerit, & aliquantisper sub potestate mortis remanserit.

h Luc. 2.7. i Gal. 4.4 k Isa. 53. 3. l Mat. 27.46. m Phil. 2.8. n Mat. 14 40.

Præceptor.

Inter. 28. *In quo consistit Christi Exaltatio?*

UNIVERSITY LIBRARY CAMBRIDGE

Discipulus

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ τοῦ Χριστοῦ Ὕψωσις περιέχεται, ἐν τῷ αὐτὸν ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ· καὶ ἐν τῷ αὐτὸν ἀναβῆναι εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐν τῷ καθέζεσθαι αὐτὸν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς· καὶ ἐν τῷ αὐτὸν ἔρχεσθαι κρῖναι τὸν κόσμον ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 29 Πῶς τῆς ἀπολυτρώσεως κοινωνοῦμεν, τῆς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ περιπεποιημένης;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Κοινωνοῦμεν τῆς ἀπολυτρώσεως ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ περιπεποιημένης, τῇ ἐνεργητικῇ προσοικειώσει τῆς αὐτῆς ἡμῖν διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αὐτοῦ.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 30. Πῶς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα προσοικειοῖ ἡμῖν τὴν ἀπολύτρωσιν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ περιπεποιημένην;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τὸ Πνεῦμα προσοικειοῖ ἡμῖν τὴν ἀπολύτρωσιν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ περιπεποιημένην, ἤγουν, ἐν τῷ ἐνεργεῖν τὴν πίστιν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐν τῷ συνενοῦν ἡμᾶς δι' αὐτῆς τῷ Χριστῷ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐνεργητικῇ κλήσει.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ 31. Τί δῆτ' ἐστὶν ἡ ἐνεργητικὴ κλῆσις;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ ἐνεργητικὴ κλῆσις, ἔργον ἐστὶ τοῦ Πνεύματος.

Discipulus.

Respons. Exaltatio Christi in hisce consistit; nempe, quòd tertio die resurrexerit à mortuis [o]; quòd in cœlum ascenderit, & quod ad dextram Dei Patris sedeat [p]; quòd die novissimo venturus sit ad mundum judicandum [q].

o 1 Cor. 15. 4.
p Mar. 16. 19.
q Act. 17. 31.

Præceptor.

Inter. 29. *Quomodo participamus Redemptionem per Christum acquisitam?*

Discipulus.

Respons. Participamus Redemptionem per Christum acquisitam, virtute Spiritûs Sancti, eandem nobis efficaciter applicantis [r].

r Joan. 1. 12. Tit. 3. 5.

Præceptor.

Inter. 30: *Quomodo Spiritus Sanctus Redemptionem per Christum acquisitam nobis applicat?*

Discipulus.

Respons. Spiritus Sanctus Redemptionem per Christum acquisitam nobis applicat, *viz.* ingenerando fidem in nobis [s], nósque per eandem Christo, in vocatione nostra efficaci, uniendo.

s Eph. 2. 8. & 3. 17. 1 Cor. 1. 9.

Præceptor.

Inter. 31 *Quid est vocatio efficax?*

Discipulus.

Respons. Vocatio efficax est opus Spiritûs

Πνεύματος Ἁγίου· δι᾽ οὗ ὁ Θεὸς ἐλέγχων ἡμᾶς ἁμαρτίας πέρι καὶ ταλαιπωρίας, καὶ τοὺς τῆς διανοίας ἡμῶν ὀφθαλμοὺς φωτίζων ἐν τῇ ἐπιγνώσει τοῦ Χριστοῦ· καὶ τὰς ἡμῶν καρδίας ἀνακαινίζων, ἐπιπείθει, καὶ ἐνισχύει ἡμᾶς πρὸς τὸ ἐναγκαλίζεσθαι τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν προσφερόμενον ἡμῖν δωρεὰν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 32. Ποίων δὲ χαρισμάτων οἱ ἐνεργητικῶς κεκλημένοι ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ μετέχουσι;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Οἱ ἐνεργητικῶς κεκλημένοι ἐν ταύτῃ τῇ ζωῇ, τῆς Δικαιώσεως, Υἱοθεσίας, καὶ Ἁγιασμοῦ μετέχουσι, καὶ ἀλλεπαλλήλοις χαρίσμασι πλουτίζονται· ἃ, ἐν τῷ νῦν βίῳ, ἢ τοῖς αὐτοῖς συνακολουθοῦσιν, ἢ ἐξ αὐτῶν ἀναβλύζουσι.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 33. Τί ἐστιν ἡ Δικαίωσις;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Δικαίωσίς ἐστιν ἔργον τῆς Εὐδοκίας τοῦ Θεοῦ, δι᾽ ἧς, πάντα τὰ πλημμελήματα ἡμῶν συγγινώσκει, καὶ προσδέχεται ἡμᾶς ὡς δικαίους ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ μόνην τὴν τοῦ Χριστοῦ δικαιοσύνην ἡμῖν λογισθεῖσαν, καὶ μόνῃ τῇ πίστει ἐπιληφθεῖσαν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 34. Τί ἐστιν ἡ Υἱοθεσία;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Υἱοθεσία ἔργον ἐστὶ τῆς Θείας Εὐδοκίας, ᾗ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἐγκαταλεγόμεθα·

καὶ

is Sancti[t];quo Deus peccati & miseriæ[u] nos — t 2 Tim. 1.9.
oarguens, mentísque nostræ oculos illumi- — u Act. 2. 32.
ans[x] in cognitione Christi, nostrásque vo- — x Act. 26. 18.
untates renovans[y],suasionibus nos adducit, — y Ezech. 36.26.
irésque nobis sufficit, ad Jesum Christum
mplectendum,in Evangelio[z] nobis gratuitò — z Joan. 6.44.
blatum.

Præceptor.

Inter. 32. *Quænam beneficia in hâc vitâ participant ii qui efficaciter vocantur?*

Discipulus.

Respons. Qui efficaciter vocantur, Justificationem[a], Adoptionem[b], & Sanctificationem[c] in hâc vitâ participant, & variis beneficiis locupletantur,quæ in hâc vitâ,vel comitantur illa,vel ab iis profluunt,

a Rom. 8.30. b Ephes. 5. c 1 Cor. 1.30.

Præceptor.

Inter.33. *Quid est Justificatio?*

Discipulus.

Respons. Justificatio est actus Beneplaciti Divini, quo Deus omnia nostra peccata nobis condonat[d]; quo etiam in conspectu suo ut justi censemur[e], propter unicam solius Christi justitiam nobis imputatam[f], & per solam Fidem receptam[g].

d Ephes. 1.7. e 2 Cor. 5 21. f Rom. 5.19. g Gal. 2. 16. Phil. 3.9.

Præceptor.

Inter.34. *Quid est Adoptio?*

Discipulus.

Respons. Adoptio est actus Divini Beneplaciti[h], quo inter Dei filios annumeramur[i], &

h 1 Joan 3.1. i Joan. 1. 12. Rom. 8. 14.

καὶ εἰκότως μέτεστιν ἡμῖν πασῶν τῶν προνομιῶν αὐτῶν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 35. Τί ἐστιν Ἁγιασμός;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἁγιασμός ἐστιν ἔργον τῆς θείας Εὐδοκίας· δι' ἧς ὁλοσχερῶς ἀνακαινούμεθα κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνδυναμούμεθα μᾶλλον αἰεὶ, μᾶλλον τῇ ἁμαρτίᾳ ἀποθανεῖν, καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην βιῶσαι.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 36. Τίνα δ' ἐστὶ τὰ χαρίσματα ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ἃ τῇ Δικαιώσει Υἱοθεσίᾳ καὶ Ἁγιασμῷ συνακολουθοῦσιν, ἢ ἀπ' αὐτῶν ἀπορρέουσι;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τὰ χαρίσματα ἃ ἐν τῷ δε τῷ βίῳ τῇ Δικαιώσει, Υἱοθεσίᾳ καὶ Ἁγιασμῷ συνακολουθοῦσιν, ἢ ἀπ' αὐτῶν ἀπορρέουσιν, ἔστιν ἀσφαλὴς καὶ βεβαία πεποίθησις ὅτι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς συνειδήσεως εἰρήνη, καὶ χαρὰ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, καὶ προκοπὴ ἐν τῇ χάριτι, καὶ προσκαρτέρησις ἐν αὐτῇ μέχρι τέλους.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 37. Τίνα χαρίσματα οἱ πιστοὶ ἀπολαύουσι τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ θανάτῳ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Αἱ τῶν πιστῶν ψυχαὶ ἐν τῷ θανάτῳ ὁλοτελῶς ἁγιάζονται· καὶ εὐθὺς εἰς τὴν δόξαν μεταβαίνουσι· καὶ τὰ σώματα αὐτῶν εἰσαεὶ τῷ Χει-

στῷ

& jus habemus ad privilegia illorum omnia.

Præceptor.

Inter. 35. *Quid est Sanctificatio?*

Discipulus.

Respons. Sanctificatio est opus Beneplaciti Divini, quo ad imaginem [k] Dei in totum renovamur & refingimur, & corroboramur, ut magis magisque peccato moriamur, justitiæque vivamus [l]. k 2 Thess. 2. 13. l Ephes. 4. 24. Rom. 8. 8

Præceptor.

Inter. 36. *Quænam sunt illa beneficia, quæ Justificationem, Adoptionem, & Sanctificationem in hâc vita comitantur, vel ab iis profluunt?*

Discipulus.

Respons. Beneficia, quæ Justificationem, Adoptionem & Sanctificationem in hâc vitâ, comitantur, vel ab iis profluunt, hæc sunt; nempe, stabilis & firma fiducia de amore Dei; Pax conscientiæ; Gaudium in Spiritu Sancto [m]; profectus in gratiâ; nec-non perseverantia in eâdem ad finem usque [n]. m Rom. 5. 1. n Pr. 4. 8 Joan. 5. 13.

Præceptor.

Inter. 37. *Quænam beneficia fideles in morte suâ ex Christo percipiunt?*

Discipulus.

Respons. Animæ fidelium in ipsorum morte consummatissimè sanctificantur [o]; & continuò transeunt in gloriam [p]: illorumque corpora o Hebr. 12. 23.

σῶ ἐνωθέντα, ἐν τοῖς αὐτῶν τάφοις, μέχρι τῆς Ἀναστάσεως, ἡδέως ἀναπαύονται.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 28. Ποῖά τινα χαρίσματα οἱ πιστοὶ ἐν τῇ Ἀναστάσει τοῦ Χριστοῦ ἀπάντανται;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Οἱ πιστοὶ ἐν τῇ Ἀναστάσει ἐγερθέντες ἐν δόξῃ, περιφανῶς ἐπιγνωσθήσονται, καὶ ἐν ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως ἀπαλλαγήσονται· καὶ παντελῶς μακάριοι γενήσονται, ἐν τῷ ὁλοκλήρως τοῦ Θεοῦ ἀπολαύειν, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 39. Τί ἐστι τὸ καθῆκον, ὅπερ ὁ Θεὸς παρὰ τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτεῖ;

Μαθητής.

Ἀποκρ. Τὸ καθῆκον, ὅπερ ὁ Θεὸς παρὰ τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτεῖ, ἐστι τῷ ἀποκεκαλυμμένῳ θελήματι αὐτοῦ πείθεσθαι.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 40 Τί τοκαταρχὰς ὁ Θεὸς ἐγνώρισε τῷ ἀνθρώπῳ, ἐφ᾽ ᾧ γνώσεως αὐτῷ τῆς ὑπακοῆς αὐτοῦ κανόνα;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ὁ κανὼν, ὃν ὁ Θεὸς τοκαταρχὰς ἀπεκάλυψε τῷ ἀνθρώπῳ ἐφ᾽ ᾧ γνώσεως αὐτῷ τῆς ὑπακοῆς αὐτοῦ κανόνα, ἦν ὁ Νόμος.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 41. Ἐν τίνι δὲ ὁ Νόμος ἀνακεφαλαιοῦται;

Μαθητής.

corpora Christo jugiter unita [q],in sepulchris q 1 Thes. 4.14.
suis ad resurrectionem usque suaviter quie- r Isa. 57 2.
scunt [r]. Præceptor. Job.19. 26.

Inter.38. *Quænam beneficia perficiunt Fideles ex Christo in Resurrectione?*

Discipulus:

Respons. In Resurrectione Fideles excitati
in gloriâ [s], palàm & agnoscentur, & absol- s 1 Cor. 15.43.
ventur in die Judicii [t]; Deóque [u] perfruen- t Mat. 10. 32.
tes, perfectam felicitatem consequentur in v 1 Joan. 3.2.
æternum [x]. x 1 Thes. 4.17.

Præceptor.

Inter.39. *Quid est id officii quod ab homine Deus exigit?*

Discipulus.

Respons. Officium quod ab homine Deus
exigit, est, Obedientia voluntati [y] ejus pate- y Mic. 6.8.
factæ præstanda.

Præceptor.

Inter.40. *Quid in primitus homini patefecit Deus, ut in obedientiæ normam illi cederet?*

Discipulus.

Respons. Quod primitus homini patefecit
Deus, ut in obedientiæ normam illi cederet, z Rom. 2. 14.
erat, Lex [z] Moralis.

Præceptor.

Inter.41. *Ubi verò Lex illa Moralis summatim comprehenditur?*

 Disci-

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ὁ Νόμος ἀνακεφαλαιοῦται ἐν ταῖς δέκα Ἐντολαῖς.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 42. Τί ἐστι τῶν δέκα Ἐντολῶν κεφάλαιον;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τὸ κεφάλαιον τῶν δέκα Ἐντολῶν ἐστὶ τὸ, [τὸν Κύριον, τὸν ἡμέτερον Θεὸν ἀγαπᾷν, ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ δυνάμει, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ· καὶ τὸν πλησίον ὡς ἑαυτούς.]

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 43. Τί ἐστι τὸ τῶν δέκα Ἐντολῶν Προοίμιον;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τὸ τῶν δέκα Ἐντολῶν Προοίμιον, ἐν τούτοις τοῖς ῥήμασι περιλαμβάνεται· [Ἐγώ εἰμι Κύριος, ὁ Θεός σου, ὅστις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας.]

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 44. Τὸ τῶν δέκα Ἐντολῶν Προοίμιον τί διδάσκει ἡμᾶς;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τὸ τῶν δέκα Ἐντολῶν Προοίμιον διδάσκει ἡμᾶς, τοῦτο δηλονότι· Ἐπειδὴ γὰρ ὁ Θεὸς ἐστι Κύριος, καὶ ἡμέτερος Θεὸς, καὶ λυτρωτής· τοιγαροῦν ὑπόχρεῳ ἐσμὲν, περὶ πάσας τὰς αὐτοῦ Ἐντολὰς διαφυλάττειν.

Διδάσκαλος.

Discipulus.

Respons. Lex illa Moralis in decem [a] Mandatis summatim continetur. a Deut. 10. 4.

Preceptor.

Inter. 42. *Quid est summa decem Mandatorum?*

Discipulus.

Respons. Summa decem Mandatorum est, nimirum, [ut diligamus Dominum Deum nostrum, ex toto corde, & ex totâ animâ, & ex totis viribus nostris; proximum verò, sicut nosmet ipsos [b]. b Mat. 22.37. 38,39.

Præceptor.

Inter. 43. *Quid est decem Mandanorum Proœmium?*

Discipulus.

Respons. Decem Mandatorum Proœmium hisce verbis comprehenditur, viz: [Ego sum Dominus Deus Tuus, cui eduxi Te ex Terrâ Ægypti, ex domo servitutis [c].] c Exod. 20. 2.

Præceptor.

Inter. 44. *Quid decem Mandatorum Proœmium nos docet?*

Discipulus.

Respons. Decem Mandatorum Proœmium nos docet, nempe, propterea quòd Deus est Dominus, itémque Deus noster & Redemptor; ideò quàm arctissimè tenemur, ad omnia ejus Mandata custodienda [d]. d Luc. 1. 74. 75. Deut. 11. 1.

 Præceptor.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 45. Τί δ' ἐστιν ἡ πρώτη Ἐντολή;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ πρώτη Ἐντολή ἐστι· [Οὐκ ἔσονταί σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.]

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 46. Ἡ πρώτη Ἐντολὴ τί ἀπαιτεῖ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ πρώτη Ἐντολὴ παρ' ἡμῶν ἀπαιτεῖ, τὸ γινώσκειν, καὶ ἐπιγινώσκειν τὸν Θεὸν εἶναι μόνον τὸν ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ Θεὸν ἡμέτερον, καὶ ὡσαύτως προσκυνεῖν καὶ δοξάζειν αὐτόν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ 47. Τί ἐν τῇ πρώτῃ Ἐντολῇ ἀπαγορεύεται;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ πρώτη Ἐντολὴ κωλύει ἡμᾶς τὸ ἀρνήσασθαι, ἢ μὴ σέβεσθαι, ἢ καὶ μὴ δοξάζειν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν, ὡς Θεὸν, καὶ ἡμέτερον Θεὸν· ἢ εἰς ἕτερόν τι, ταύτην τὴν λατρείαν καὶ δόξαν μεταφέρειν, τὴν τῷ αὐτῷ μόνῳ ὀφειλομένην.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ 48. Τί ἐξαιρέτως διδασκόμεθα ἐκ τούτων τῶν ῥημάτων· [ἐνώπιόν μου] ἐν τῇ πρώτῃ Ἐντολῇ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ταῦτα τὰ ῥήματα, [ἐνώπιόν μου] ἐν τῇ πρώτῃ Ἐντολῇ, ὑπομιμνήσκει ἡμᾶς, ὅτι Θεὸς, ὃς τὰ ξύμπαντα καθορᾷ, τὴν ἁμαρτίαν τοῦ

ἔχειν

Præceptor.

Int.45. *Quodnam verò est primum Mandatum?* *Discipulus.*

Respons. Primum Mandatum, est, [Non habebis Deos alienos coram me.]

Præceptor.

Int.46. *Quid in primo Mandato exigitur?*

Discipulus.

Respons. Primum Mandatum à nobis exigit, nempe, ut cognoscamus pariter & agnoscamus Deum esse unicum, & verum Deum, Deúmque nostrum [e]; itidémque, ut adoremus eum, & glorificemus,

e 1Chro 28.9. Deut.26 17. Ma.4.10

Præceptor.

Int. 47. *Quid in primo Mandato prohibetur?* *Discipulus.*

Resp. Primum Mandatum prohibet nos negare [f] Deum esse, aut etiam non adorare & glorificare verum Deum, uti Deus est, nostérque Deus [g]; cultúmque illum, aut gloriam, quæ est illius propria, in aliud quiddam transferre [h].

f Psal. 14.1.

g Rom. 1.21.

h Psal. 81.10,11

Præceptor.

Inter. 48. *Quid hisce verbis [coram me] in Mandato primo præcipuè docemur?*

Discipulus.

Respons. Hæc verba [coram me] commonefaciunt nos, Deum, cujus oculi cuncta permeant, peccatum habendi alium quemcunque

ἔχειν ἕτερόν τινα ὁποιονδήποτοῦν Θεὸν, παρεῖ ἢ πρὸς τὴν αὐτὴν ὀργιλτωάτως ἔχει.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 49. Τί δ' ἐστιν ἡ δευτέρα Ἐντολή;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ δευτέρα Ἐντολή ἐστιν· Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς. Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς. Ἐγὼ γάρ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, Θεὸς ζηλωτὴς, ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας τῶν πατέρων ἐπὶ τέκνα, ἕως τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς, τοῖς μισοῦσί με, καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσί με, καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὰ προστάγματά μου.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 50. Τί ἡ δευτέρα Ἐντολὴ κελεύει;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ δευτέρα Ἐντολὴ κελεύει ἡμᾶς πᾶσαν Θεοσεβῆ λατρείαν καὶ πάσας τὰς διαταγὰς προσδέχεσθαι, καὶ διατηρεῖν, καὶ φυλάττειν αὐτὰς ἀχεράντους, καὶ ἀκιβδήλους, καθὼς ὁ Θεὸς ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ καθέστησε.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ 51. Τί ἀπαγορεύεται ἐν τῇ δευτέρᾳ Ἐντολῇ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ δευτέρα Ἐντολὴ κωλύει ἡμᾶς

Θεοσεβεῖν

Deum animadvertere, & in illud summâ cum indignatione excandescere.

Præceptor.

Int.49. *Quodnam est Mandatum secundum?*

Discipulus.

Respons. Mandatum secundum est, [Non facies tibi imaginem quamvis sculptilem, aut similitudinem rei cujusvis quæ est in cœlis supernè, aut inferiùs in Terris, aut in aquis infra Terram; non incurvabis te iis, nec iis servies: siquidem ego Dominus Deus tuus, Deus sum zelotypus, visitans iniquitates patrum in filios, ad tertiam usque quartámque progeniem osorum mei, exhibens verò misericordiam ad millenas usque diligentium me, ac mandata mea observantium [k].] [k] Exod 20.4,5.6

Præceptor.

Inter. 50. *Quid in mandato secunda exigitur?*

Discipulus.

Respons. Mandatum secundum exigit, ut omnem illum cultum Divinum amplectamur, observemus & custodiamus intaminatum & sincerum; illáque instituta omnia, quæ in Verbo suo præcepit Deus [l]. [l] Deut. 32. 46. Mat.28. 20. Act.2.42.

Præceptor.

Inter. 51. *Quid in secundo Mandato prohibetur?*

Discipulus.

Respons. Mandatum secundum prohibet nos instituere

Θεοσεβεῖν δι' εἰκόνων, ἢ ἄλλον τινὰ τρόπον οὐκ ἐν τῷ Λόγῳ αὐτοῦ διαταχθέντα.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 52. Τίνες εἰσὶν αἱ αἰτίαι τῇ δευτέρᾳ Ἐντολῇ προσηρτημέναι;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Αἱ αἰτίαι τῇ δευτέρᾳ Ἐντολῇ προσηρτημέναι, εἰσὶν αὗται· τὸ, τὸν Θεὸν δεσπόζειν ἡμῶν· καὶ τὸ, αὐτὸν ἐξιδιοποιήσασθαι ἡμᾶς ἑαυτῷ· ἅμα δὲ καὶ τὸ, τὸν αὐτὸν ζῆλον ζηλοῦν ἐπὶ τῇ αὐτοῦ λατρείᾳ.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 53. Τίς ἐστιν ἡ τρίτη Ἐντολή;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ τρίτη Ἐντολή ἐστιν· [Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου σου ἐπὶ ματαίῳ· οὐ γὰρ μὴ καθαρίσῃ Κύριος ὁ Θεός σου τὸν λαμβάνοντα ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ.]

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 54. Τί ἡ τρίτη Ἐντολὴ παρ' ἡμῶν ἀπαιτεῖ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ τρίτη Ἐντολὴ ἀπαιτεῖ ὁσίαν καὶ σεμνὴν χρῆσιν τῶν ὀνομάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν Προσηγορειῶν αὐτοῦ, προσωνυμιῶν, καὶ διαταγῶν, καὶ λόγου, καὶ ἔργων.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 55. Τί ἐν τῇ τρίτῃ Ἐντολῇ ἀπαγορεύεται;

Μαθητής.

instituere cultum Dei per Imagines [m], aut per alium quemcunque modum in verbo suo non præscriptum [n].

m Deut. 4.15. Exod. 32 5. 8.
n Deut. 12.31,32

Præceptor.

Inter. 52. *Quænam sunt Rationes Mandato secundo annexæ?*

Discipulus.

Respons. Rationes Mandato secundo annexæ, sunt hæ; quòd penes Deum in nos imperium [o] sit; quòd peculiare jus in nos habeat [p]; quòd cultûs sui Zelo accendatur.

o Psa. 45. 2,3.
p Ps. 95. 2 Ps. 45. 11.

Præceptor.

Int. 53. *Quodnam est tertium Mandatum?*

Discipulus.

Respons. Tertium mandatum est; [Nomen Domini Dei tui inaniter non usurpabis; non enim eum pro insonte habebit Dominus, qui Nomen ejus inaniter adhibuerit] [q].

q Exod. 20 7.

Præceptor.

Inter 54. *Quid tertium Mandatum à nobis exigit?*

Discipulus.

Respons. Tertium Mandatum exigit, ut Dei Nomina [r], Tituli [s], Attributa [t], Instituta [u] Verbum [x], & Opera [y], summa cum reverentia usurpentur.

r Mat. 6. 9. Deut. 28 58.
s Ps. 68.4
t Apoc. 15. 3.4.
u Mal. 1. 11. 14.
x Ps. 138 2.
y Job 36 24.

Præceptor.

Inter. 55. *Quidnam in tertio Mandato prohibetur?*

Disci-

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ τρίτη Ἐντολὴ ἀπαγορεύει τὸ ἐμβεβηλοῦν πρᾶγμά τι, ἢ τῷ αὐτῷ καταχρῆσθαι, δι' οὗ ὁ Θεὸς δῆλός ἐστιν ἑαυτὸν γνωρίζων.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 56. Τίς ἐστιν ἡ αἰτία τῇ τρίτῃ Ἐντολῇ προσκειμένη;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ αἰτία τῇ τρίτῃ Ἐντολῇ προσκειμένη, ἐστὶν αὕτη· δηλαδὴ, Κἂν οἱ τούτου τοῦ παραγγέλματος παραβάται τὴν ἐξ ἀνθρώπων τιμωρείαν ἐκφύγωσιν· ἀλλ' ὅμως, ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν οὐκ ἐάσει αὐτοὺς τὴν δικαιοκρισίαν αὐτοῦ διακρούσεσθαι.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 57. Τίς ἐστιν ἡ τετάρτη Ἐντολή;

Μαθητής

Ἀπόκρ. Ἡ τετάρτη Ἐντολή ἐστι· [μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων, ἁγιάζειν αὐτήν· ἓξ ἡμέρας ἐργᾷ, καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου· τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, Σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου· Οὐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον, σὺ, καὶ ὁ υἱός σου, καὶ ἡ θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου, καὶ ἡ παιδίσκη σου, ὁ βοῦς σου, καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου, καὶ πᾶν κτῆνός σου, καὶ ὁ προσήλυτος, ὁ παροικῶν ἐν σοί. Καὶ γὰρ ἓξ ἡμέραις ἐποίησε Κύριος τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα ἐν αὐτοῖς, καὶ κατέπαυσε τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ· καὶ διὰ τοῦτο εὐλόγησε Κύριος τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην, καὶ ἡγίασεν αὐτήν.]

Discipulus.

Respons. Tertium Mandatum prohibet nos polluere rem ullam, aut eâdem abuti, per quam Deus seipsum patefacit [z]. [z] 2 Mal. 2. 2.

Præceptor.

Inter. 56. *Quænam Ratio Mandato tertio est apposita?*

Discipulus.

Respons. Ratio Mandato tertio apposita hæc est; *viz.* quantumvis ii qui huic Mandato non obtemperant, pœnam ab hominibus infligendam effugiant; attamen Dominus qui Deus noster est, neutiquam patietur eos justum ejus Judicium repellere [a]. [a] 1 Sam. 2. 12.

Præceptor.

Inter. 57. *Quod est quartum Mandatum?*

Discipulus.

Respons. Quartum Mandatum est; [Memineris diem Sabbati, ut sanctifices eum; sex diebus operaberis, & facies omne opus tuum; septimus verò dies Sabbatum est Domini Dei tui; opus in eo nullum facies tu, neque filius tuus, neque filia tua, nec servus tuus, nec ancilla tua, neque jumentum tuum, nec hospes tuus, quicunque intra portas tuas commoratur: nam sex diebus perfecit Dominus Cœlum, Terrámque, Mare, & quicquid in illis continetur, septimo verò die requievit, quamobrem benedixit Dominus diei Sabbati, eúmque sanctificavit [b].] [b] Exod. 20. 8, 9, 10. 11.

Præ-

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 58. Τί ἡ τετάρτη Ἐντολὴ ἀπαιτεῖ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ τετάρτη Ἐντολὴ ἀπαιτεῖ ἵνα πάντας τοὺς τακτοὺς καιροὺς ὁσίως τῷ Θεῷ φυλάσσωμεν, οὓς αὐτὸς ἐν τῷ Λόγῳ αὐτοῦ προσέταξε ῥητῶς, μίαν τὴν ὅλην ἡμέραν ἐκ ταῖς ἡμέραις ἑπτὰ ὥστε γενέσθαι τὸ Ἅγιον Σάββατον αὐτῷ.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 59. Πόσην τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν διέταξεν ὁ Θεὸς, ὥστε εἶναι τὸ Σάββατον ἑβδομαδαῖον;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἀπ᾽ ἀρχῆς τοῦ κόσμου μέχρι τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ὁ Θεὸς τὴν ἑβδόμην ἑβδομάδος ἡμέραν διέταξε, ὥστε εἶναι τὸ Σάββατον ἑβδομαδαῖον· καὶ ἀπὸ τότε ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, τὴν πρώτην ἑβδομάδος ἡμέραν διαμένειν ἥτις ἐστὶ τὸ τῶν Χριστιανῶν Σάββατον.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 60. Πῶς ἁγιαστέον ἐστὶ τὸ Σάββατον;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τὸ Σάββατον ἁγιαστέον ἐστὶν ἐν τῷ εὐσεβῶς ἀναπαύεσθαι ὅλην τὴν ἐκείνην ἡμέραν ἐκ πασῶν τῶν κοσμικῶν πραγματειῶν καὶ παιδιῶν, ἄλλοτε μὲν οὐκ ἀνόμων οὐσῶν· καὶ ἐν τῷ τὸν ὅλον καιρὸν δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς Θεοσεβείας

ἱερουργίαις

Præceptor.

Inter. 58. *Quid quartum Mandatum exigit?*

Discipulus.

Respons. Quartum Mandatum exigit, ut omnia illa stata tempora Deo sanctè custodiamus, quæ in verbo suo nobis ipse præcepit; certè verò, ex diebus septem unum integrum in sanctum Sabbatum ipsi consecrandum [c]. c Deut. 5.12.

Præceptor.

Inter. 59. *Quotum ex diebus septem constituit Deus, ut esset in Sabbatum Hebdomadale?*

Discipulus.

Respons. A primordio mundi usque ad resurrectionem Christi, septimum Hebdomadis diem, ut esset in hebdomadale Sabbatum constituit Deus; inde verò, primum septimanæ diem ut consummationem seculi permanere, qui est Christianorum Sabbatum [d]. d Gen. 2. 2,3. Act. 20.7.

Præceptor.

Inter. 60. *Quo modo est Sabbatum sanctificandum?*

Discipulus.

Respons. Sabbatum est sanctificandum, piè requiescendo totum illum diem, etiam ab illis mundanis occupationibus, & oblectamentis, quæ quidem aliàs licita sunt; [e] totúmque tempus illud, in publicis privatísque Divini cultû. e Lev. 23.3. f Mat. 2. 11.

ἱερουργίαις καταναλίσκειν, πλὴν ὅσον περὶ δεῖ ἐ
τοῖς τῆς ἀνάγκης, καὶ τοῦ ἐλέους ἔργοις κατατ
βεσθαι.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 61. Τί ἐν τῇ τετάρτῃ Ἐντολῇ ἀπαγ
ορεύεται;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ τετάρτη Ἐντολὴ κωλύει ἡμᾶ
ἢ τὰ δέοντα παρ' ἡμῶν ἀπαιτούμενα τοπαράπ
παραλιπεῖν, ἢ πρὸς τὰ αὐτὰ ὀλιγώρως ἔχει
καὶ τὸ κωλύει ἡμᾶς τὴν ἡμέραν βεβηλοῦν ἐν τῷ ῥᾳθ
μεῖν· εἴτε ἐν τῷ πράττειν τι ἀφ' ἑαυτοῦ ἁμαρτω
λόν· εἴτε διὰ κενῶν ἐνθυμήσεων, ἢ ματαιολο
γίας, εἴτε τῶν ἐργασιῶν μηδαμῶς ἀναγκαίων,
τὰς πραγματείας, τὰς κοσμικάς, ἢ παιδιάς.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 62. Τίνες εἰσὶν αἱ αἰτίαι τῇ τετάρτ
Ἐντολῇ προσεθεῖσαι;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Αἱ αἰτίαι τῇ τετάρτῃ Ἐντολῇ προσ
τεθεῖσαί εἰσιν αὗται· τό, τὸν Θεὸν ἐξ συνεχῶ
ἡμέρας, ἡμῖν, πρὸς τὸ πράττειν τὰ ἴδια ἡμῶ
πράγματα χαρίσασθαι· καὶ τὴν ἑβδόμην ἑαυτῷ ἐξιδι
οποιήσασθαι· καὶ τό, τὴν αὐτὴν τῷ ὑποδείγματι τῷ ἰδίῳ
καὶ μὴν καὶ τῇ ἀπ' αὐτοῦ εὐλογίᾳ ἐπικυρώσασθαι.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 63. Τίς ἐστιν ἡ πέμπτη Ἐντολή;

Μαθητής.

cultûs exercit iis insumendo; excepto, quantum in necessitatis & misericordiæ operibus est conterendum [g]. g Luc.4. 16.

Præceptor.

Inter.61. *Quid in quarto Mandato Prohibetur?*

Discipulus.

Respons. Quartum Mandatum prohibet nos aut planè missa facere, aut etiam remissiùs obire indicta diei munia [h]; Diemve polluere, vel segniter otiando [i], vel perpetrando quidpiam quod suâpte naturâ pravum [k] est; vel vanis cogitationibus, vel vaniloquentiâ, vel operationibus nullo modo necessariis [l], circa negotia mundana, vel oblectamenta. h Ezek. 22.26. i Act.20. 7, 9. k Ezek. 23,38. Act.20. 7, 9. l Jer. 17. 24.

Præceptor.

Inter.62. *Quænam sunt Rationes Mandato quarto subnexæ?*

Discipulus.

Respons. Rationes Mandato quarto appositæ sunt hæ; quod Deus sex dies continuos ad res nostras gerendas nobis indulserit [m]; quòd peculiari jure diem septimum sibi vendicârit; quòd Exemplo suo, & Benedictione [n] suâ asseruerit. m Exod. 20 9. n Gen. 2 3.

Præceptor.

Inter.63. *Quodnam est quintum Mandatum?*

Disci-

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ πέμπτη Ἐντολή ἐστι· Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ γῆς ἀγαθῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 64. Τί ἡ πέμπτη Ἐντολὴ ἀπαιτεῖ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ πέμπτη Ἐντολὴ ἀπαιτεῖ, τῇ τιμῇ τοῦ ἑνὸς ἑκάστου ἐπαμύνειν· καὶ ποιεῖν τὰ δέοντα πρὸς ἕνα ἕκαστον ἁρμόζοντα, κατὰ τὴν τάξιν καὶ ἀξίαν αὐτῶν· εἴτε κρείττους ἡμῶν εἰσι, εἴθ᾽ ἥττους, εἴτ᾽ ἰσότιμοι.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 65. Τί ἐν τῇ πέμπτῃ Ἐντολῇ ἀπείργεται;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ πέμπτη Ἐντολὴ κωλύει ἡμᾶς ἀμελῶς ἔχειν πρὸς τὴν τοῦ πλησίον τιμήν· ἢ ὁτιοῦν μηχανήσασθαι κατὰ τῆς αὐτῆς, καὶ τοῦ δέοντος ἑνὶ ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ τάξιν καὶ ἀξίαν, ὀφειλομένου.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 66. Τίς ἐστιν ἡ αἰτία τῇ πέμπτῃ ἐπισυναπτομένη;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ αἰτία τῇ πέμπτῃ Ἐντολῇ ἐπισυναπτομένη, ἐστὶ, τῆς μακροχρονιότητος, καὶ εὐημερείας ἐπαγγελία

Discipulus.

Respons. Quintum Mandatum est ? [Honora Patrem tuum, ac Matrem tuam, ut prolongentur dies tui in terra illa, quam tibi largitur Dominus Deus tuus[o].

[o] Exod. 20. 12.

Præceptor.

Inter. 64. *Quid est quod quintum Mandatum exigit ?*

Discipulus.

Respons. Quintum Mandatum exigit ; ut honorem cujusque tueamur, officiáque præstemus unicuique idonea, pro loci vel ordinis sui dignitate ; sive superiores [p] sunt, sive inferiores [q], sive honore pares [r].

[p] Eph. 5. 21.
[q] 1 Pet. 2. 7.
[r] Rom. 12. 10.

Præceptor.

Inter. 65. *Quid in quinto Mandato prohibetur ?*

Discipulus.

Respons. Quintum Mandatum prohibet proximi nostri honorem neglectui habere ; vel machinari quippiam adversus eundem, & id officii, quod unicuique pro loci sive ordinis sui dignitate debetur [s].

[s] Rom. 13. 7, 8.

Preceptor.

Inter. 66. *Quænam Mandato quinto est annexa Ratio ?*

Discipulus.

Respons. Ratio Mandato quinto annexa est ; longævitatis, rerúmque secundarum

 promissio,

ἐπαγγελία (ἐφ' ὅσον γε εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν συμφέρῃ, καὶ τοῖς αὐτοῖς λυσιτελέσῃ) πᾶσι τοῦτο τὸ παράγγελμα ἐπιτηροῦσι.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 67. Τίς ἐστιν ἡ ἕκτη Ἐντολή;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἕκτη Ἐντολή ἐστιν· [οὐ φονεύσεις

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 68. Τί ἡ ἕκτη Ἐντολή ἀπαιτεῖ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ ἕκτη Ἐντολὴ ἀπαιτεῖ, ἵνα ἡμεῖς μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς νομίμης ἰδίαν ἡμῶν ζωὴν καὶ τὴν ἄλλων ἐπιτηρῶμεν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 69. Τί ἀπαγορεύεται ἐν τῇ ἕκτῃ Ἐντολῇ

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ ἕκτη Ἐντολὴ ἀπαγορεύει τὴν αὐτοχειρίαν· καὶ τὸ πέλας ἀνόμως φονεύειν· καὶ παν ὅτι οὖν ἐκεῖσε συντείνει.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 70. Τίς ἐστιν ἡ ἑβδόμη Ἐντολή;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ ἑβδόμη Ἐντολή ἐστιν· [οὐ μοιχεύσεις.]

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 71. Τί ἡ ἑβδόμη Ἐντολὴ ἀπαιτεῖ;

Μαθητής

promissio, (nempe, quatenus ad gloriam Dei conferant,& in rem ipsorum cedant)cunctis qui huic mandato obsequuntur [t]. [t] Eph. 6, 2,3.

Præceptor.

Int.67. *Quod est sextum Mandatum?*

Discipulus.

Respons. Sextum Mandatum est [Non occides [u].] [u] Exod. 20. 13.

Præceptor.

Int.68. *Quid in sexto Mandato exigitur?*

Discipulus.

Respons. Sextum Mandatum exigit, ut nos icito omni studio & diligentiâ, ad nostram propriam, aliorumque vitam conservandam incumbamus. [x] Eph. 5. 28, 29.

Præceptor.

Int.69. *Quid sexto Mandato prohibetur?*

Discipulus.

Respons. Sexto Mandato prohibetur nobis- met ipsis mortem consciscere, aut injustè proximum nostrum è medio tollere; nec-non quicquid eò conferat [y]. [y] Act. 16. 28.

Præceptor.

Int.70. *Quod est septimum Mandatum?*

Discipulus.

Respons. Septimum Mandatum est; [Non Mœchaberis [z]. [z] Exod. 20, 14.

Præceptor.

Int.71. *Quid in septimo Mandato exigitur?*

Μαθητής.

Ἀποκρ. Ἡ ἑβδόμη Ἐντολὴ ἀπαιτεῖ, ἵνα τὴν ἰδίαν ἡμῶν, καὶ τὴν τοῦ πλησίον ἁγνότητα ἀμίαντον διασώζωμεν, τῷ νοῒ, καὶ τῷ λόγῳ, καὶ τῇ ἀναστροφῇ.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 72. Τί ἐν τῇ ἑβδόμῃ Ἐντολῇ ἀπαγορεύεται;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ ἑβδόμη Ἐντολὴ ἀπαγορεύει πάντας τοὺς ἀσελγεῖς λογισμοὺς, καὶ λόγους, καὶ πράξεις.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 73. Τίς ἐστιν ἡ ὀγδόη Ἐντολή;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ ὀγδόη Ἐντολή ἐστιν [οὐ κλέψεις.]

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 74. Τί ὀγδόη Ἐντολὴ ἀπαιτεῖ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ὀγδόη ἐντολὴ ἀπαιτεῖ, τὸ, τὰ χρήματα καὶ ἐκτὸς ἀγαθὰ νομίμως προνοεῖσθαι, καὶ ἐπαυξάνειν, ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἄλλων.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 75. Τί ὀγδόη Ἐντολὴ ἀπαγορεύει;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ ὀγδόη Ἐντολὴ ἀπαγορεύει παν

Discipulus.

Respons. Septimum Mandatum exigit, ut nostram propriam, proximique nostri pudicitiam, corde, sermone, & conversatione, integram & illibatam conservemus[a]. a 1 Cor. 7. 2.

Præceptor.

Inter. 72. *Quid septimo Mandato prohibetur?*

Discipulus.

Respons. Septimum Mandatum prohibet impudicas omnes Cogitationes, Sermocinationes, & Actiones[b]. b Mat. 15. 19. & 5. 28.

Præceptor.

Inter. 73. *Quod est octavum Mandatum?*

Discipulus.

Respons. Octavum Mandatum est; [Non Furaberis[c]. c Exod. 20. 15.

Præceptor.

Int. 74. *Quid octavum Mandatum exigit?*

Discipulus.

Respons. Octavum Mandatum exigit, ut in opibus, externisque bonis, tum cogendis, tum augendis, pro nobismet ipsis[d], & aliis, licitis duntaxat utamur mediis. d Rom. 12. 17. Prov. 27. 23.

Præceptor.

Inter. 75. *Quid octavo Mandato prohibetur?*

Discipulus.

Respons. Octavum Mandatum prohibet quic-

τιῦν τὰ ἴδια ἡμῶν ἢ τὰ τοῦ πλησίον ὑπάρχοντα καὶ ἐκτὸς ἀγαθά, ἀδίκως ἐμποδίζει, ἢ γένοιτ' ἂν αὐτοῖς ποτ' ἐμποδών.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 76. Τίς ἐστιν ἡ ἐννάτη ἐντολή;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ ἐννάτη Ἐντολή ἐστιν· [οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ.]

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 77. Τί ἡ ἐννάτη Ἐντολὴ προστάττει ἡμῖν; Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ ἐννάτη Ἐντολὴ ἀπαιτεῖ, τὸ τῇ ἀληθείᾳ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῇ ἰδίᾳ ἡμῶν, καὶ τοῦ πλησίον εὐφημίᾳ ἐπαγωνίζεσθαι· μάλιστα δέ, ἐν τῷ μαρτυρίαν παρέχεσθαι.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 78. Τί ἐν τῇ ἐννάτῃ Ἐντολῇ ἀπαγορεύεται; Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ ἐννάτη Ἐντολὴ ἀπαγορεύει πανοτιοῦν ἐστι τῇ ἀληθείᾳ ἀντικείμενον, ἢ τῇ ἰδίᾳ ἡμῶν, ἢ τῇ τοῦ πλησίον εὐφημίᾳ ὑβριστικόν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 79. Τίς ἐστιν ἡ δεκάτη Ἐντολή;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ δεκάτη Ἐντολή ἐστιν· [οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου, οὔτε τὴν οἰκίαν, οὔτε τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, οὔτε τὸν παῖδα, οὔτε τὴν παιδίσκην

quicquid per injuriam, facultates, externáque Bona nostra propria, aut aliena, vel impedit, vel aliquando iis impedimento esse possit [c]. c Prov. 21. 17. Eph. 4. 28.

Preceptor.

Inter. 76. *Quod est nonum Mandatum?*

Discipulus.

Respons. Nonum Mandatum est; [Non eris adversus proximum tuum testis mendax [f].] f Exod. 20. 16.

Præceptor.

Inter. 77. *Quid nonum Mandatum exigit?*

Discipulus.

Respons. Nonum Mandatum exigit ut pro veritate inter homines [g]; itémque pro nostra, proximique nostri existimatione decertemus; imprimis autem in testimonio perhibendo [h]. g Zach. 8. 16. h Prov. 14. 5.

Præceptor.

Inter. 78. *Quid nono Mandato prohibetur?*

Discipulus.

Respons. Nonum Mandatum prohibet quicquid ullo modo veritati [i] obsistit, & quicquid insuper est propriæ nostræ existimationi, vel alienæ contumeliosum [k]. i Rom. 2. 13.

Præceptor.

Inter. 79. *Quod est decimum Mandatum?*

Discipulus.

Respons. Decimum Mandatum est; [Non concupisces domum proximi tui: non concupisces uxorem proximi tui, non servum, non ancillam,

δίσκην αὐτοῦ, οὔτε τοῦ βοὸς αὐτοῦ, οὔτε ὅσα τοῦ πλησίον σου ἐστί.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 80. Τί ποτ' ἡ δεκάτη Ἐντολὴ ἀπαιτεῖ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Δεκάτη Ἐντολὴ παρ' ἡμῶν ἀπαιτεῖ τὸ τοῖς παροῦσιν ἀρκεῖσθαι, καὶ αὐτοῖς ἐπαναπαύεσθαι· καὶ πρὸς τὸν πέλας, καὶ πάντα ὅσα αὐτοῦ ἐστιν, ὀρθῶς καὶ εὐμενῶς διατίθεσθαι.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 81. Τί ποτ' ἀπαγορεύεται ἐν τῇ δεκάτῃ Ἐντολῇ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Δεκάτη Ἐντολὴ τὸ μεμψιμοιρεῖν ὅλως ἀπαγορεύει· φθονεῖν τε καὶ λυπεῖσθαι ἐπὶ τῷ τοῦ πλησίον ἀγαθῷ καὶ ἀτάκτως ὁρμᾶσθαι, καὶ κεχηνέναι πρὸς ὁτιοῦν χρῆμα τοῦ αὐτοῦ.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 82. Μῶν τις τῶν ἀνθρώπων οἷός ἐστι τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ἐς τὸ παντελὲς διαφυλάττειν;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Οὐδεὶς ψιλὸς ἄνθρωπος ὤν, ἀπὸ τοῦ παραπτώματος τοῦ Ἀδὰμ, οὐχ οἷός ἐστιν ἐν τῷ δε τῷ βίῳ, τὰ τοῦ Θεοῦ Ἐντάλματα ὁλοτελῶς διαφυλάττειν· ἀλλ' ὁσημέραι τὰ αὐτὰ παραβαίνει, ἐν τῷ νοΐ, καὶ τῷ λόγῳ, καὶ τῷ ἔργῳ.

Διδάσκαλος.

ancillam, non bovem, non asinum, nec quicquam aliud quod ipsius est [k]. k Exod. 20.17.

Præceptor.

Inter. 80. *Quid in decimo Mandato exigitur?*

Discipulus.

Respons. Decimum Mandatum à nobis exigit, propriâ nostrâ sorte penitus & insolidùm acquiescere [l]; necnon erga proximum nostrum, & quæcunque ipsius sunt, rectè & benevolè esse animatos [m]. l Hebr. 13.5. m Rom. 12. 15. 1 Cor. 13. 4. Jac. 3. 14. Rom. 7.7.

Præceptor.

Inter. 81. *Quid est quod decimum Mandatum prohibet?*

Discipulus.

Respons. Decimum Mandatum prorsus vetat omnem de sorte [n] nostrâ querelam; nec non ob proximi nostri res secũdas invidentiâ aut dolentiâ affici; aut effrænato impetu & desiderio inhiare quicquam, quod ipsius est [o]. n 1 Cor. 10.10. Gal. 5.26 Col. 3.5. o Deut. 5.21.

Præceptor.

Inter. 82. *An quisquam hominum potis est Mandata Dei perfectè exsequi?*

Discipulus.

Respons. Nemo quisquam, purus putus homo existens, post *Adami* lapsum, potis est in hâc vitâ mandata Dei perfectè exsequi, [p]; quin illa, in dies singulos, mente, sermone, operibusque violat, p Gal. 5. 17. Eccles. 7. 20. 1 Joan. 1.8,10.

Præceptor.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 83. Μῶν ἅπασαι τοῦ Νόμου παραβάσεις τυγχάνουσιν οὖσαι ἐξ ἴσου βδελυραί;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἔνια δῆτα πλημμελήματα ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ διὰ πολλὰς μὲν καὶ ἄλλας δεινώσεις, βδελυρώτερα, κατενώπιον τοῦ Θεοῦ, τῶν ἄλλων πλημμελημάτων τυγχάνει ὄντα.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 84. Τί δ' ἐστὶ τὸ ἐπιτίμιον τῇ ἁμαρτίᾳ κατ' ἀξίαν ὀφειλόμενον;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τὸ ἐπιτίμιον τῇ ἁμαρτίᾳ κατ' ἀξίαν ὀφειλόμενόν ἐστιν, ὀργὴ καὶ κατάρα τοῦ Θεοῦ· ἅμα μὲν ἐν τῷδε τῷ βίῳ, ἅμα δὲ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 85. Τί παρ' ἡμῶν ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ, ὥστε ἡμᾶς διαφυγεῖν τὴν ὀργὴν καὶ κατάραν αὐτοῦ ἡμῖν διὰ τὴν ἁμαρτίαν ὀφειλομένην;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ὅπως τὴν ὀργὴν, καὶ τὴν κατάραν τοῦ Θεοῦ, ἡμῖν διὰ τὴν ἁμαρτίαν ὀφειλομένην ἐκφύγωμεν, ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν τὴν Πίστιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ μετάνοιαν πρὸς ζωήν· καὶ τὸ πάντων τῶν ἔξωθεν μέσων τῇ χρήσει λιπαρῶς προσκαρτερεῖν, δι' ὧν ὁ Χριστὸς τῶν τῆς Ἀπολυτρώσεως χαρισμάτων μεταδίδωσιν ἡμῖν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 86. Τί ἐστιν ἡ Πίστις εἰς τὸν Ἰησοῦν Χρι-

Μαθ-

Præceptor.

Inter. 83. *An omnes Legis violationes sunt ex æquo atroces?*

Discipulus.

Respons. Peccata quædam ex sese, tum etiam ob varias exaggerationes, in conspectu Dei sunt alia aliis atrociora [q].

q [illegible] 8. 6. Joan. 19. 11.

Preceptor.

Inter. 84. *Quod supplicium unicuique peccato meritò debetur?*

Discipulus.

Respons. Supplicium quod unicuique peccato meritò debetur, est ira, exsecratióque divina, tum in hâc vitâ, tum etiam in futurâ [s].

r Gal. 3. 10. Eph. 5. 6.

s Lam. 3. 10. Mat. 25. 41.

Præceptor.

Inter. 85. *Quid à nobis Deus exigit, ut iram ejus & exsecrationem ob peccatum nobis debitam evitemus?*

Discipulus.

Respons. Ut iram, exsecrationémque Dei ob peccatum nobis debitam evitemus, Deus fidem in Jesum Christum à nobis exigit; itémque recipiscentiam ad vitam; tum, ut assiduè in externorum mediorum usu inhæreamus, quibus Christus Redemptionis beneficia nobiscum communicat.

t Act. 20. 21. Prov. 2. 1. Isa. 55. 3.

Præceptor.

Inter. 86. *Quid est Fides in Jesum Christum?*

Discipu-

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Πίστις εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐστὶ σωτήριος χάρις, δι᾽ ἧς τὸν αὐτὸν μόνον ἐναγκαλιζόμεθα, καὶ ἀντὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, τῷ αὐτῷ μόνῳ ἐπαναπαυόμεθα, καθάπερ ἡμῖν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ προσφέρεται.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 87. Τί ἐστι μετάνοια εἰς ζωήν;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἡ μετάνοια εἰς ζωὴν ἐστὶ σωτήριος χάρις, δι᾽ ἧς ἁμαρτωλὸς διὰ τὴν ἀληθῆ καὶ βαθεῖαν τῆς ἰδίας αὐτοῦ πονηρίας αἴσθησιν, τῇ καρδίᾳ κατανυγείς, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγχνίαν ἐν τῷ Χριστῷ κατανοήσας, καὶ τῆς αὐτῆς ἐπιλαβόμενος, πρὸς τὴν αὐτοῦ πονηρίαν λυπηρῶς καὶ ἀπεχθῶς ἔχων, τὴν αὐτὴν ἀποστραφείς, πρὸς τὸν Θεὸν ἐπιστρέφεται, καὶ δὴ καὶ πάσῃ σπουδῇ καινὴν ὑπακοὴν διώκει.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 88. Τίνα δ᾽ ἐστὶ τὸ ἔξωθεν μέσα ἢ ὄργανα, οἷς ὁ Χριστὸς χρώμενος, τὴν τῆς ἀπολυτρώσεως χαρισμάτων μεταδίδωσιν ἡμῖν;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τὰ ἔξωθεν μέσα, ἢ ὄργανα, τά τε συνήθη, οἷς ὁ Χριστὸς χρώμενος, τὴν τῆς ἀπολυτρώσεως χαρισμάτων μεταδίδωσιν ἡμῖν, ἐστὶν αἱ ἱεραὶ διατάξεις αὐτοῦ· μάλιστα δέ, ὁ Λόγος, τὰ Μυστήρια, καὶ προσ-

ευχή·

Discipulus.

Respons. Fides in Jesum Christum, est salvifica gratia [u]; quâ illum solum amplectimur, & in illum solum pro Salute nostrâ prout offertur nobis in Evangelio, recumbimus.

u Heb. 10. 39. Joan. 1. 12. Phil. 3. 9. Isa. 26. 3. 4. Gal. 2. 16

Præceptor.

Inter. 87. *Quid est Recipiscentia ad Vitam?*

Discipulus.

Respons. Resipiscentia ad vitam, est, salvifica [x] Gratia, quâ peccator ob intimum & vivum pravitatis suæ sensum, corde compunctus [y], & misericordiam [z] Dei in Jesu Christo secum reputans, & præhendis; pravitatem istam suam lugens, odióque habens, eandémque prorsus aversatus, ad Deum convertitur [a], omníque animi impetu & conatu [b] obedientiam novam consectatur.

x Act. 11. 18. y Act. 2. 37. z Joel. 2. 12. Jer. 3. 22. a Jerem. 31. 18. 19. Ezek. 36. 31. b 2 Cor. 7. 11. Isa. 1. 16. 17

Præceptor.

Inter. 88. *Quænam sunt externa media quibus Christus Redemptionis beneficia nobiscum communicat?*

Discipulus.

Respons. Externa & consueta media, sive instrumenta, quibus Redemptionis beneficia Christus nobiscum communicat, sunt, Ordinationes ejus, (quas vocant) Instituta; præcipuè verò Verbum, sive Sacramenta, &

Oratio,

εὐχή. ἃ μὲν γε πάντα πάνυ συμβάλλεται πρὸς τὴν τῶν Ἐκλεκτῶν σωτηρίαν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 89. Πῶς ὁ Λόγος ἐνεργὴς γίνεται εἰς τὴν σωτηρίαν;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὴν Ἀνάγνωσιν μάλιστα δὲ τὸ Κήρυγμα τοῦ Λόγου, ἐνεργῆ ὄργανα, ἢ μέσα ἀποδείκνυσι, πρὸς ἔλεγχον, καὶ πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ πρὸς οἰκοδόμην αὐτῶν ἐν τῇ Ἁγιωσύνῃ, καὶ παραμυθίᾳ, διὰ Πίστεως εἰς σωτηρίαν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 90. Πῶς ἀναγνωστέος, καὶ ἀκουστέος ἐστὶν ὁ Λόγος, ὥστε πρὸς τὴν σωτηρίαν ἐνεργοῦ γενέσθαι;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ὅπως ὁ Λόγος ἐνεργὴς ἂν εἴη πρὸς τὴν σωτηρίαν, δεῖ σπουδαιοτέρως ἡμᾶς τῷ αὐτῷ προσέχειν, μετὰ παρασκευῆς τε, καὶ προσευχῆς περιούσης, καὶ μετὰ Πίστεως καὶ Ἀγάπης ἀποδέχεσθαι αὐτόν· καὶ τὸν αὐτὸν ἐπὶ τὰς καρδίας ἡμῶν θέσθαι, καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν τὰς ἡμετέρου βίου πράξεις σταθμίζειν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 91. Πῶς τὰ Μυστήρια ἐνεργῆ μέσα γίνεται πρὸς τὴν σωτηρίαν;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τὰ Μυστήρια ἐνεργῆ γένεται πρὸς τὴν

σωτη-

Oratio, quæ omnia plurimùm conferunt ad Electorum salutem [b]. b Mat. 28.19,20 Act. 2.42.

Præceptor.

Inter. 89. *Quomodo fit verbum efficax ad salutem?*

Discipulus.

Respons. Spiritus Dei, Lectionem, imprimis vero Prædicationem Verbi, instrumenta, sive media, reddit efficacia ad peccatores coarguendos, & etiam ad eosdem ædificandos in sanctitate, & consolatione, per fidem ad salutem [c]. c Mat. 19.8. Rom. 16. & 10.13, 14.

Præceptor.

Inter. 90. *Quomodo Verbi Divini Lectio & Auditio instituenda est, ut sit efficax ad salutem?*

Discipulus.

Respons. Ut Verbum efficax sit ad salutem, oportet nos ad illud diligentissimè animum attendere, cum preparatione [d], & oratione prævià, idémque cum fide & charitate excipere, ínque animis nostris recondere [e], & ad ejus normam vitæ nostræ actiones exigere. d 1 Pet. 2. 1. Heb. 4. 2. e Psalm 119. 11.

Præceptor.

Inter. 91. *Unde fiunt Sacramenta media ad salutem efficacia?*

Discipulus.

Respons. Sacramenta fiunt media ad salutem

σωτηρίαν, ἐ διὰ τὴν δύναμίν τινα ἐν τοῖς στοιχείοις ἐνυπάρχουσαν· ἢ τῇ Διακονοῦντος ἀξίᾳ· ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς εὐλογίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς τοῦ Πνεύματος ἐνεργείας ἐν τοῖς αὐτῶν διὰ πίστεως μεταλαμβάνουσιν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 92. Τί δ' ἐστι Μυστήριον;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Μυστήριόν ἐστιν ἱερὰ διάταξις ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ καταστιθεῖσα· ἐν ᾧ διὰ σημείων αἰσθητῶν, ὁ Χριστὸς, καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης χαρίσματα τοῖς πιστοῖς ἐμφαίνονται, ἐπισφραγίζονται, καὶ προσοικειοῦνται.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 93. Τίνα ἄττα ἐστὶ τὰ τῆς Καινῆς Διαθήκης Μυστήρια;

Μαθστής.

Ἀπόκρ. Τὰ Μυστήρια τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐστι, τὸ Βάπτισμα καὶ τὸ Κυριακὸν Δεῖπνον.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 94. Τί δ' ἐστι τὸ Βάπτισμα;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Βάπτισμά ἐστι Μυστήριον, ἐν ᾧ τὸ λουτρὸν τοῦ ὕδατος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σημαίνει καὶ ἐπισφραγίζει τὴν Χριστόν· καὶ τὴν τῶν χαρισμάτων, τῶν τῆς Διαθήκης τῆς χάριτος μετοχήν· καὶ τὴν ἡμετέραν ἐγγύησιν τοῦ ἡμᾶς εἰς τοὺς τοῦ Κυρίου ἀπογράφεσθαι.

Διδάσκαλος,

tem efficacia, nullâ tamen vel Elementorum virtute, vel ministrantium dignitate; verùm, solummodo per Christum benedicentem[f], & per spiritum in iis operantem, qui per fidem ea recipiunt.

f 1 Pet. 3. 21. Mar. 3. 11

Præceptor.

Inter. 92. *Quid est Sacramentum?*

Discipulus.

Respons. Sacramentum est sacrum Christi institutum, in quo per signa sensibus obvia, Christus, Novíque Fœderis Beneficia, fidelibus exhibentur, obsignantur, & applicantur.

g Gen. 17. 7, 10. 1 Cor. 11 23.

Præceptor.

Inter. 93. *Quædam sunt Testamenti Novi Sacramenta?*

Discipulus.

Respons. Sacramenta Novi Testamenti sunt Baptismus, & Cœna Domini.

Præceptor.

Inter. 94. *Quid est Batismus?*

Discipulus.

Respons. Baptismus [h] est Sacramentum, in quo lavacrum per aquam, in Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti significat & obsignat insitionem nostram in Christum, participationémque beneficiorum Fœderis gratuiti; sponsionémque nostram, quâ Domino nostra damus nomina [i].

h Mat. 28. 19. & 26. 26.

i Rom. 6. 4. Gen. 21 27.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 95. Ποταπῆς θέμις ἐστὶ τοῦ Βαπτίσματος μετέχειν;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Οὐ θέμις ἐστί τινα ἔξω τῆς ὁρατῆς Ἐκκλησίας Βαπτίζεσθαι, πρὶν ἂν αὐτὸν ὁμολογήσασθαι τὴν ἰδίαν πίστιν εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ τὴν πρὸς τὸν αὐτὸν ὑπακοήν· ἀλλὰ μὲν οὖν χρὴ τὰ βρέφη τῶν τῆς ὁρατῆς Ἐκκλησίας μελῶν Βαπτίζεσθαι.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 96. Τί δ' ἐστι τὸ Κυριακὸν Δεῖπνον;

Μαθητής

Ἀπόκρ. Τὸ Κυριακὸν Δεῖπνον Μυστήριόν ἐστιν, ἐν ᾧ, τῇ δόσει, καὶ τῇ λήψει τοῦ ἄρτου, καὶ τοῦ οἴνου, (κατὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ διαταγὴν) ὁ θάνατος αὐτοῦ καταγγέλλεται· καὶ οἱ ἀξίως μεταλαμβάνοντες, (οὐ μέντοι σωματικῶς καὶ σαρκικῶς, ἀλλὰ διὰ πίστεως) τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος μετέχουσι, καὶ μὲν δὴ καὶ, ἁπάντων αὐτοῦ χαρισμάτων, εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτῶν διατροφὴν, καὶ τὴν ἐν τῇ χάριτι προκοπήν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 97. Τί ἀπαιτεῖται παρὰ τῶν τοῦ Κυριακοῦ Δείπνου μετέχειν βουλομένων;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Παρὰ τῶν τοῦ Κυριακοῦ Δείπνου ἀξίως μετέχειν βουλομένων, ἀπαιτεῖται· τὸ, δοκιμάζειν ἑαυτοὺς περὶ τῆς ἰδίας συνέσεως ἐν τῷ διακρίνειν

Præceptor.

Inter. 95. *Quibusnam verò est Baptismus administrandus?*

Discipulus:

Respons. Nefas est quenquam extra visibilem Ecclesiam Baptizari, donec Fidei suæ in Jesum Christum professionem edat, eíque obedientiam spondeat. Veruntamen Infantes illi Baptizandi sunt, quorum parentes sunt visibilis Ecclesiæ membra [l].

Præceptor.

Inter. 96. *Quid est Cœna Domini?*

Discipulus.

Respons. Cœna Domini, est Sacramentum, in quo, ex instituto Christi, per Panem & Vinum, datum & acceptum, mors ejus annunciatur. Et qui hanc cœnam dignè participant, (non corporeo & carnali modo, sed fide) corporis & sanguinis Christi fiunt participes, unà cum omnibus ejus beneficiis in illorum spirituale nutrimentum, & profectum in gratiâ [m],

Præceptor.

Inter. 97. *Quin ab iis exigitur, qui Cœnam Domini dignè participare cupiunt?*

Discipulus.

Respons. Exigitur ab iis, qui cupiunt Cœnam Domini dignè participare, ut seipsos probent de cognitione suâ in corpore Domini [n] discernendo;

l Act. 2. 38, 39. Col. 2. 11, 12.

m 1 Cor. 11. 23, 24, 25, 26, & 10. 16.

n 1 Cor. 11. 28, 29.

τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου· περὶ τῆς Πίστεως, τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διατρέφεσθαι· Μετανοίας πέρι, καὶ Ἀγάπης, καὶ καινῆς ὑπακοῆς· μήποτ' ἀναξίως προσελθόντες, κρίμα ἑαυτοῖς ἐσθίωσι καὶ πίωσι.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 98. Τί ἐστιν ἡ Προσευχή;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Προσευχή ἐστι προσφορὰ τῶν αἰτημάτων ἡμῶν μόνῳ τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῶν κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ πραγμάτων, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ σὺν τῇ τῶν παραπτωμάτων ἡμῶν ὁμολογίᾳ καὶ εὐχαριστηρίῳ ἐπιγνώσει τῶν οἰκτιρμῶν αὐτοῦ.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 99. Τίνα τοῦ προσεύχεσθαι κανόνα προὔθηκεν ἡμῖν ὁ Θεός;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Πᾶσα ἱερὰ Γραφὴ χρησίμως ἔχει πρὸς τὸ ὁδηγεῖν ἡμᾶς ἐπὶ τῆς προσευχῆς· ἀλλὰ μὴν ὁ ἐξαίρετος κανὼν οἷος κατευθύνειν ἡμᾶς ἐν τῷ προσεύχεσθαί ἐστιν, οὗτος ὁ τύπος, ὃν ὁ Χριστὸς τοὺς ἰδίους μαθητὰς ἐδίδαξε, ἁπανταχοῦ λεγόμενος ἡ Κυριακὴ Προσευχή.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 100. Τί διδάσκει ἡμᾶς τὸ τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς Προοίμιον;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Τὸ Προοίμιον τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς, δηλονότι, [Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς]

cernendo; de fide, quâ in nutrimentum [o] illis ipse cedat; de Resipiscentia [p], Charitate, & Obedientiâ novâ [q], nequando indignè accedentes, edendo & bibendo, judicium sibimet ipsis accersant.

o 1 Cor. 13. 5.
p 1 Cor. 11. 31.
q 1 Cor. 5. 7. 8.

Præceptor.

Inter. 98. *Quid est Oratio?*

Discipulus.

Respons. Oratio est oblatio Petitionum nostrarum Deo [r], pro rebus ejus voluntati [s] consentaneis, in homine Christi [t], unâ cum peccatorum nostrorum confessione [u], gratâque misericordiarum ipsius agnitione.

r Psal. 62. 8.
s 1 Joan. 5. 14.
t Joan. 16. 23.
u Psal. 32. 5, 6. Dan. 9. 4.

Præceptor.

Inter. 99. *Quam precandi normam proposuit nobis Deus?*

Discipulus.

Respons. Omnis Sacra Scriptura utilis est ad nos in precibus nostris dirigendos; [x] præcipua verò precandi norma, est illa Orandi Formula, quam Discipulos suos Christus edocuit, Oratio Dominica passim nuncupata.

x 1 Joan. 5. 14.

Præceptor.

Inter. 100. *Quid Orationis Dominicæ Procemium nos docet?*

Discipulus.

Respons. Orationis Dominicæ Procemium *viz.* [Pater noster, qui es in Cœlis] [y]

y Mat. 6. 9.

νοῖς] παιδεύει ἡμᾶς προσεύχεσθαι τῷ Θεῷ μετὰ πάσης Θεοσεβοῦς εὐλαβείας, καὶ πεποιθήσεως, ὡς παιδία τῷ πατρὶ δυναμένῳ, ἅμα καὶ προθύμῳ βοηθῆσαι ἡμῖν, καὶ τοῖς ἄλλοις συνεύχεσθαι, καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων προσεύχεσθαι.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 101. Τί παρὰ τοῦ Θεοῦ εὐχόμεθα ἐν τῷ πρώτῳ αἰτήματι;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἐν τῷ πρώτῳ αἰτήματι· [ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· εὐχόμεθα παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐνδυναμώσῃ ἡμᾶς, καὶ τοὺς ἄλλους, ὥστε δοξάζωμεν αὐτὸν, ἐν πᾶσι, δι' ὧν ἑαυτὸν γνωρίζει· καὶ ἵνα ἀξιώσῃ ἅπαντα πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δόξαν διευθύνειν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 102. Τί ἐν τῷ δευτέρῳ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἐν τῷ δευτέρῳ αἰτήματι· [Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου·] εὐχόμεθα, ἵν' ἡ βασιλεία τοῦ Σατανᾶ παντελῶς ἀνατρέπηται καὶ ἡ βασιλεία τῆς Χάριτος ὑψωθῇ, καὶ εἰς τὸ ἄκρον ἀφίκηται· καὶ ὅπως ἡμεῖς σὺν τοῖς ἄλλοις εἰς τὴν αὐτὴν μεθιστώμεθα, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ φρουρώμεθα· καὶ ἵνα ἡ βασιλεία τῆς Δόξης ἔρχηται ταχύ.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 103. Τί ἐν τῷ τρίτῳ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἐν τῷ τρίτῳ αἰτήματι· [γενηθέτω

τὸ

nos docet, ut cum omni piâ reverentiâ, & fiduciâ, ad Deum accedamus, (uti liberi ad patrem) qui in auxillium [a] nostrum potens est, & pronus; & porrò etiam ut cum aliis, & pro aliis Deo supplicemus.

a 2 Reg. 8. 15. Luc. 11. 13.

Præceptor.

Inter. 101. *Quid in Petitione primâ Deum precamur?*

Discipulus.

Respons. In Petitione primâ, *viz.* [Sanctificetur Nomen [a] Tuum,] Deum precamur, ut nobismet ipsis juxtà atque aliis vires sufficeret ad illum in omnibus glorificandum, quibus ipse libuit seipsum mundo patefacere [b].

a Mat. 6. 9.
b Psalm 67. 2, 3. & 83:

Præceptor.

Inter. 102. *Quod in secundâ Petitione?*

Discipulus.

Respons. In secundâ Petitione, *viz.* [Adveniat Regnum Tuum [c]:] precamur, ut Regnum Diaboli funditus evertatur [d]; Regnum Gratiæ exaltetur [e], & ad summum perveniat; & etium ut nos cum aliis in illud traducamur, & in ea conservemur; & ut Regnum Gloriæ citò adveniat.

c Mat. 6. 10.
d Psal. 68. 1. 18.
e Rev. 12. 10, 11.
f 2 Thes. 3. 1. Rom. 10. 1.
John. 17. 19, 20.

Præceprori

Inter. 103. *Quid in Tertiâ?*

Discipulus.

Respons. In tertiâ Petitione, *viz.* [Fiat

τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς·] εὐχόμεθα, ὅπως ὁ Θεὸς τῇ χάριτι αὐτοῦ οὕτως ἡμᾶς συνετίσῃ καὶ προθυμίαν ἐν ἡμῖν ἐνεργήσῃ, ὥστε ἡμᾶς τὸ θέλημα αὐτοῦ συνιέναι, καὶ πάντῃ πάντως αὐτῷ πείθεσθαι, καθάπερ οἱ ἄγγελοι ἐν τῷ οὐρανῷ.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 104. Τί ἐν τῷ τετάρτῳ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἐν τῷ τετάρτῳ· [τὸν ἄρτον ἡμῶν, τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον·] εὐχόμεθα, τῷ Θεῷ, ὅπως τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν, τῶν καθ' ἡμέραν, ἐπιτηδείων ἱκανῆς καὶ ἀρκούσης μερίδος ἡμῖν προῖκα μεταδιδοίη· καὶ ἅμ' αὐτοῖς, τῆς ἀπ' αὐτοῦ εὐλογίας μεταχῶμεν.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 105. Τί ἐν τῷ πέμπτῳ εὐχόμεθα;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἐν τῷ πέμπτῳ, [καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·] εὐχόμεθα, ἵνα διὰ τὸν Χριστὸν συγγνώμην ἡμῖν δωρεὰν χαρίσηται· ὅ,τι τοσούτῳ μᾶλλον αἰτεῖν θαῤῥοῦμεν, ἐπειδὴ τῇ αὐτοῦ χάριτι ἡμεῖς αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις ἀπὸ ψυχῆς συγγνῶναι ἐνδυναμούμεθα.

voluntas tua, sicut in Cœlo, sic etiam in Ter- g Mat. 6.
râ [g]] precamur ut Deus per gratiam suam, 10.
ità nos intelligentiâ imbuat, promptitudi-
némque nobis ingeneret, ut voluntatem e-
jus cognoscamus, eíque obtemperemus [b], h Psa. 67
& in omnibus illi nosmet ipsos subjiciamus, Psa. 119. 36.
ut *Angeli* in Cœlo. Mat. 26. 39. Job. 1. 21 Psal. 103. 20, 21.

Præceptor.

Inter. 104. *Quid in quartâ?*

Discipulus.

Respons. In Petitione quarta, *viz.* [**Pa**-
nem nostrum quotidianum da nobis hodie;]
precamur, ut Deus accommodam & suffici-
entem externorum Bonorum portiunculam i Prov.
nobis gratuitò indulgeret; & ut unà cum iis 30. 8, 9. Gen. 28. 20.
benedictionem ejus participemus [i]. 1 Tim. 4 4, 5.

Præceptor.

Inter. 105. *Quid in quinta precamur?*

Discipulus:

Respons. In quinta, *viz.* [Et remitte no-
bis debita nostra, sicut & nos remittimus k Mat. 6.
debitoribus [k] nostris;] precamus, ut Deus, 12.
ob Christi merita, peccata nostra omnia
gratuitò nobis ignosceret [l]. Id quod preci- l Psa. 32
bus nostris majore cum fiduciâ à Deo con- 1, 2.
tendimus, eò quòd nos ipsi, Divinâ ejus Gra-
tiâ suffulti, aliis [m] ex animo condonamus. m Luc. 11. 14.

Præceptor.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 106. Τί ἐν τῷ ἕκτῳ αἰτήματι δεόμεθα τοῦ Θεοῦ;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ἐν τῷ ἕκτῳ αἰτήματι· [καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· δεόμεθα, ὅπως ὁ Θεὸς, ἤπερ οὕτως ἡμᾶς ἀπειράκις φρουρῶν προφθάσῃ· ἢ γὰρ ὑποστηρίσῃ, καὶ ῥύσηται πειραζομένους.

Διδάσκαλος.

Ἐρώτ. 107. Τί Προσευχῆς τῆς Κυριακῆς Ἐπίλογος νουθετεῖ ἡμᾶς;

Μαθητής.

Ἀπόκρ. Ὁ προσευχῆς τῆς Κυριακῆς Ἐπίλογος [ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ Βασιλεία, καὶ ἡ Δύναμις, καὶ ἡ Δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.] νουθετεῖ ἡμᾶς ἐν τῷ προσεύχεσθαι, ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μόνου τὸ θάρσος λαβεῖν· καὶ ἐν ταῖς προσευχαῖς ἡμῶν, εὐλογεῖν, καὶ μεγαλύνειν αὐτόν· καὶ τὴν Βασιλείαν, καὶ τὴν Δύναμιν, καὶ τὴν Δόξαν αὐτῷ μόνῳ ἀνάπτειν. Καὶ ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τῆς ἡμετέρας ἐπιποθήσεως, καὶ πεποιθήσεως εἰσακουσθήσεσθαι ἡμᾶς, τοῦτο τὸ ῥημάτιον, ἐπιφωνοῦντες, λέγομεν,

Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ

Præceptor.

Inter.106. *Quid in sexta Petitione precamur?*

Discipulus.

Respons. In sexta Petitione, *viz.* [Et nè nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo [n];] precamur, ut Deus vel ita nos præmuniret, ut nè omnino ad peccandum [o] tentemur; vel ut tentatos sustentare [p], & liberare vellet.

m Mat.6.13.
o Mat.26.4.
p 2 Cor.12.18.

Præceptor

Inter. 107. *Quid Epilogus Orationis Dominicæ nos docet?*

Discipulus.

Respons. Epilogus Orationis Dominicæ, *viz.* [Quia tuum est & regnum, & potentia, & gloria in secula seculorum. Amen [q].] docet nos inter precandum, non aliunde, quàm à solo Deo [r], Fiduciam nostram esse hauriendam; & oportere nos deinceps in precibus nostris, Deum laudibus celebrare, & magnificare; Ipsique soli, & Regnum, & Potentiam, & Gloriam adscribere. Et in testimonium desiderii nostri, & Fiduciæ, nos exauditum iri, acclamantes effamur,

Amen.

q Mat.6.13
r Dan.9.4,7,8.
s 1 Chro.29.10,11,12,13.
t 1 Cor.14.16. Rev.22.20,21.

FINIS.

Σύμβολον τοῦ Ἁγίου

ἈΘΑΝΑΣΊΟΥ.

Ὅστις βούλεται σωθῆναι, πρὸ πάντων χρὴ κρατεῖν τὴν καθολικὴν πίστιν.

Ἣν εἰ μή τις ἕκαστος σώαν καὶ ἀμώμητον τηρήσῃ
ευ δισταγμοῦ εἰς τὸν αἰῶνα ἀπολεῖται.

Πίστις δὲ ἡ καθολικὴ αὕτη ἐστὶν, ἵνα ἕνα Θεὸν ἐν
ριάδι. καὶ Τριάδα ἐν Μονάδι σεβώμεθα.

Μήτε συγχέοντες τὰς ὑποστάσεις, μήτε τὴν οὐσίαν
είζοντες.

Ἄλλη γὰρ ἐστὶν ὑπόστασις τοῦ Πατρὸς, ἄλλη τοῦ
ιοῦ ἄλλη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἀλλὰ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ Ἁγίου Πνεύματος
ία ἐστὶν ἡ Θεότης, ἴση ἡ δόξα, συναΐδιος ἡ με-
αλειότης.

Οἷος ὁ Πατὴρ, τοιοῦτος ὁ Υἱὸς, τοιοῦτον καὶ τὸ
γιον Πνεῦμα.

Ἄκτιστος ὁ Πατὴρ, ἄκτιστος ὁ Υἱὸς, ἄκτιστον
τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

Ἀκατάληπτος ὁ Πατὴρ, ἀκατάληπτος ὁ
Υἱὸς, ἀκατάληπτον καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

Αἰώνιος ὁ Πατὴρ, αἰώνιος ὁ Υἱὸς, αἰώνιον καὶ
ὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

Πλὴν οὐ τρεῖς αἰώνιοι, ἀλλὰ εἷς αἰώνιος.

Ὥσπερ οὐδὲ τρεῖς ἀκατάληπτοι, οὐδὲ τρεῖς ἄ-

κτιστοὶ, ἀλλὰ εἷς ἄκτιστος, καὶ εἷς ἀκατάληπτος.

Ὁμοίως παντοδύναμος ὁ Πατὴρ, παντοδύνα-
μος καὶ ὁ Υἱὸς, παντοδύναμον καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

Πλὴν οὐ τρεῖς παντοδύναμοι, ἀλλ' εἷς παντο-
δύναμος.

Οὕτω Θεὸς ὁ Πατὴρ, Θεὸς ὁ Υἱὸς, Θεὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

Πλὴν οὐ τρεῖς Θεοὶ, ἀλλ' εἷς Θεός.

Ὁμοίως Κύριος ὁ Πατὴρ, Κύριος ὁ Υἱὸς, Κύ-
ριος καὶ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

Πλὴν οὐ τρεῖς Κύριοι· ἀλλ' εἷς ἐστι Κύριος.

Ὅτι ὡς ἰδίαν μίαν ἕκαστον ὑπόστασιν Θεὸν καὶ Κύριον ὁμολογεῖν τῇ χριστιανικῇ ἀληθείᾳ βιαζό-
μεθα·

Οὕτω τρεῖς Θεοὺς, ἢ τρεῖς Κυρίους λέγειν τῇ καθολικῇ εὐσεβείᾳ κωλυόμεθα.

Ὁ Πατὴρ ἀπ' οὐδενός ἐστι ποιητὸς, οὔτε κτιστὸς, οὐδὲ γεννητός.

Ὁ Υἱὸς ἀπὸ τοῦ Πατρὸς μόνου ἐστὶν, οὐ ποιητὸς, οὐ κτιστὸς, ἀλλὰ γεννητός·

Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, οὐ ποιητὸν, οὐ κτιστὸν, οὐδὲ γεννητὸν, ἀλλ' ἐκ-
πόρευτον.

Εἷς οὖν Πατὴρ, οὐ τρεῖς Πατέρες, εἷς Υἱὸς, οὐ τρεῖς Υἱοὶ, ἓν Πνεῦμα Ἅγιον, οὐ τρία Πνεύματα Ἅγια.

Κἀν ταύτῃ τῇ Τριάδι οὐδὲν πρότερον, ἢ ὕστερον,

οὐδὲ

οὐδὲν μεῖζον, ἢ ἔλαττον, ἀλλὰ σῶαι αἱ τρεῖς ὑποστάσεις, καὶ συναΐδιαί εἰσιν ἑαυταῖς καὶ ἴσαι.

Ὥστε κατὰ πάντα, καθὼς εἴρηται, καὶ τὴν Μονάδα ἐν Τριάδι σέβεσθαι δεῖ, καὶ τὴν, Τριάδα ἐν Μονάδι.

Ὁ γοῦν βουλόμενος σωθῆναι, οὕτω περὶ Τριάδος φρονείτω.

Πλὴν ἀναγκαῖόν ἐστι πρὸς αἰώνιον σωτηρίαν, ὅπως καὶ τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὀρθῶς πιστεύσῃς.

Ἔστι γὰρ πίστις ὀρθὴ ἵνα πιστεύωμεν καὶ ὁμολογῶμεν ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Θεὸς καὶ ἄνθρωπός ἐστι.

Θεὸς ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς πρὸ αἰώνων γεννηθείς· καὶ ἄνθρωπος ἐκ τῆς οὐσίας τῆς μητρὸς ἐν τῷ αἰῶνι τεχθείς.

Τέλειος Θεὸς, καὶ τέλειος ἄνθρωπος, ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ ἀνθρωπίνης σαρκὸς ὑφιστάμενος.

Ἴσος τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, ἐλάττων τοῦ Πατρὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Ὃς εἰ καὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωπός ἐστιν, οὐ δύο ὅμως· ἀλλ' εἷς ἐστι Χριστός.

Εἷς, οὐ τροπῇ θεότητος εἰς σάρκα, ἀλλὰ προσλήψει τῆς ἀνθρωπότητος εἰς Θεόν.

Εἷς πάντως, οὐ συγχύσει τῆς οὐσίας, ἀλλ' ἑνότητι τῆς ὑποστάσεως.

Καὶ γὰρ ὡς ψυχὴ λογικὴ καὶ ἡ σὰρξ εἷς ἐστιν ἄνθρωπος· οὕτω καὶ ὁ θεάνθρωπος εἷς ἐστι Χριστός.

Ὃς

Ὃς ἔπαθε διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, κατῆλθεν εἰς ᾅδου, ἀνέστη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐκ τῶν νεκρῶν.

Ἀνῆλθεν εἰς οὐρανοὺς, κάθηται ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς τοῦ Θεοῦ Παντοκράτορος, ὅθεν ἥξει κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

Οὗ τῇ παρουσίᾳ πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀναστήσονται μετὰ τῶν σωμάτων αὐτῶν, καὶ ἀποδώσουσιν ἐξ ἰδίων ἔργων τὴν ἀπολογίαν.

Καὶ οἱ μὲν τὰ ἀγαθὰ πράξαντες, πορεύονται εἰς ζωὴν αἰώνιον· οἱ δὲ τὰ φαῦλα, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

Αὕτη ἐστὶν ἡ καθολικὴ Πίστις, ἣν ἐὰν μή τις πιστῶς πιστεύσῃ, σωθῆναι οὐ δυνήσεται.

2 Tim. 1. 13.

Ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων.

id eſt,

Expreſſam Formam habe ſanorum Sermonum. *Beza.*

Ἀρχὴν ἁπάντων καὶ τέλος, ποίει

ΘΕΟ'Ν.

2